

SISÄLLYS

ESIPUHE			
Miksi kehittämissasiakirja?	4	Nuoret verkossa	27
I		Oppilaitosyhteistyö	32
NUORUUS 2010-LUVULLA	8	Etsivä ja muu diakoninen nuorisotyö	34
Mikä nuoruus?	8	Monikulttuurisuus	36
Mikä aikuisuus?	10	Vapaaehtoisuus – nuoret aktiivisina seurakuntalaisina	39
Ja tuli Z-sukupolvi	10	Vastuu ympäristöstä	43
NUORISOTYÖN TEOLOGIA	12	III	
Seurakunnan perustehtävät ja nuoret	13	NUORISOTYÖ TOIMINTA-YMPÄRISTÖN MUUTOSTEN KESKELLÄ	46
Kasvatus	13	Kosketuspinnalla – tytöt, pojat ja nuoret	46
Julistus	14	Nuoret aikuiset	48
Lähetys	15	Kansainvälisyys	49
Palvelu	16	Nuorisotyö maakunnissa ja kaupungeissa	50
II		Seurakunnan nuoret ja työntekijät vaikuttajina	51
NUORISOTYÖ JA -TOIMINTA SEURAKUNNISSA	18	Sosiaalinen media nuorisotyön työympäristönä	53
Rippikoulu ja isostoiminta kokoontuvan nuorisotoiminnan peruspilareina	20	Resurssit	56
Tavoittava työ – nuorten seurakuntalaisuuden tukeminen	25	Päämäärä: Tasapainoa etsimässä	57

TOIMITUSKUNTA
Ari Tähkää, Tiina Taavitsainen, Katja Lehtinen, Eija Kallinen, Sami Ojala,
Juha Jutila, Sirpa Syrjä-Turpeinen, Pekka Tukeva ja Simon Lampenius

TAITTO
Teemu Junkkaala / gstj.fi

KUVAT
Aarne Ormio jollei toisin mainittu

Hyväksytty kirkkohallituksen täysistunnossa 11. 12. 2012

ASIANUMERO
2012-00824

© Kirkkohallitus, Helsinki 2012

ISBN 978-951-789-412-8 (nid.)
ISBN 978-951-789-413-5 (pdf)

Suomen ev.lut. kirkon kirkkohallituksen julkaisu 2012:6

ISSN 1237-279X

PAINOPAIKKA
Pekan Offset, Helsinki 2012

Miksi kehittämisasiakirja?

Kirkon kasvatuksen tehtävä perustuu kokonaisvaltaiseen käsitykseen ihmisestä. Fyysinen, henkinen, sosiaalinen, emotionaalinen, hengellinen, esteettinen olemuksemme ja kaikki muu meissä oleva ovat samanarvoisia lahjoja. Siksi puhumme kokonaisvaltaisesta kasvusta, emme vain hengellisestä kasvusta.

Kirkon nuorisotyön lähtökohtana on jokaisen lapsen ja nuoren oikeus kehittyä, kokea oppimisen iloa ja saada tukea kasvuunsa. Kasvun tukemisessa tarkoituksena ei ole muuttaa toista, vaan mahdollistaa ja tukea kasvua luomisessa saatujen lahjojen pohjalta.

Niinpä kasvatukselle ei kirkossa ole kirjattu yleisiä tavoitteita. Yhden ihanteellisen mitan sijasta kasvun tukemisen tavoite liittyy aina henkilöön, ryhmään, aikaan ja paikkaan.

NUORTEN OSALLISUUTTA MAHDOLLISTETAAN NUORISOTYÖN KAUTTA
Kasvun tukemiseen päästään seurakunnan työssä paremmin kiinni, kun työ nojaa strategiaan, linjauksiin ja jatkuvaan kehittämistyöhön. Suunnittelu, resursointi ja rajaaminen on helpompaa ja työn perustehtävä pysyy kirkkaana mielessä.

Työtä nuorten kanssa tehdään aina tietyssä rakenteessa ja sitä tekevät työntekijät. Toisaalta nuorisotyön tavoitteena on, että nuoret tulisivat kuulluiksi ja heidän osallisuutensa vahvistuisi seurakunnassa. Tästä seuraa kaksijakoisuus, joka näkyy myös tässä kehittämisasiakirjassa: asioita tarkastellaan nuorten näkökulmasta, mutta joitain asioita on tarkasteltava työn ja työntekijän näkökulmasta. Juuri työntekijöiden ja työn rakenteiden kautta nuorten osallisuutta mahdollistetaan, vahvistetaan ja tuetaan.

Nuorisotyössä pitäisi aina olla kyse toiminnasta lasten, nuorten ja nuorten aikuisten kanssa, heidän omissa, erityisissä elämäntilanteissaan. Kirkossa kasvatukseen kuuluu ihmisen näkeminen ja kohtaaminen arvokkaana, Jumalan kuvaksi luotuna, sellaisena kuin hän tässä ja nyt on.

KASVATUKSEN LINJAUKSESTA KEHITTÄMISASIAKIRJAN MUUTOSHAASTEISIIN

Muutos pakottaa kehittämään ja kehittäminen saattaa pakottaa muutokseen. Ilman kehittämistyötä voidaan toimintaympäristön nopeassa muutoksessa jäädä tyhjän päälle.

Kehittämisasiakirja on yksi seisahdus asioiden tarkastelua varten. Se on pysäkki, jolta matka jatkuu: katsotaan taakse, katsotaan tähän ja sitten suunnataan eteenpäin.

»Meidän kirkko – kasvamme yhdessä», kirkon kasvatuksen linjaus 2015, hyväksyttiin Kirkkohallituksessa 13.12.2011. Kasvatuksen linjauksen taustamateriaalina olivat Kirkko 2020 – Suomen evankelis-luterilaisen kirkon tulevaisuusselonteko sekä Suomen evankelis-luterilaisen kirkon lapsi- ja nuorisotyön missio, visio ja strategia 2010. Jumala on. Elämä on nyt. Rakkaus liikuttaa.

Kuva: Alpo Syvänen.

Kirkon perustehtävät – kasvatus, julistus, lähetys ja palvelu – kuuluvat seurakunnan elämään ja toimintaan. Kirkon kasvatuksen linjaus koskee nimenomaan kasvatuksen perustehtävää: linjausta ei ole laadittu kasvatuksen työalan tai työmuotojen näkökulmasta. Kasvatusta halutaan sanoittaa kasvun näkökulmasta, ei kasvattajan tai organisaation. Kasvatus on kaikkea sitä, mikä mahdollistaa ja tukee kasvua.

Nuoret seurakuntalaisina -kehittämisasiakirja on kasvatuksen linjausta konkreettisempi. Se sisältää periaatekysymysten pohdinnan lisäksi käytännöllisiä kysymyksiä ja kehittämishaasteita. Kehittämisasiakirja ei kuitenkaan esittele polkua menestyvän nuorisotyön tekemiseen tulevaisuudessa, eikä tarjoa uusia menetelmiä. Asiakirjan ei ole tarkoitus olla työtä rajaava.

Mukaan otetut aihealueet ovat niitä, jotka työryhmä näki tässä ajassa tärkeiksi.

MUUTOKSIIN VASTATAAN KEHITTÄMÄLLÄ

Kehittämistyössä on kysymys muutoksen vastaanottamisesta. Vaikka seurakunnassa perusasiat pysyvät, nuorisotyön pitäisi toteutua monimuotoisena ja ajassa elävänä.

Kehittäminen on proaktiivista toimintaa: Se on nuorten kuulemista, tilastojen ja barometrien seuraamista, tutkimusten lukemista, keskustelua muiden toimijoiden kanssa, ajassa kiinni olemista. Kehittämistyöhön on käytettävissä runsaasti ajantasaista nuorisotutkimusta, joka vain odottaa siihen tarttumista.

Viime vuosikymmenten aikana seurakuntien perusnuorisotyö on pysynyt suhteellisen muuttumattomana. Rippikoulu, isostoiminta, leirit, kouluyhteistyö ja kokoontuva toiminta ovat ainakin tilastollisesti olleet työn keskiössä. Kaikista työmuodoista rippikoulu ja isostoiminta ovat määrällisesti pysyneet nuorisotyön peruspilareina, muiden kokoavien toimintamuotojen suosio on laskenut.

Kulttuuri ja yhteiskunta ovat muuttuneet viime vuosikymmenten aikana. Onko nuorisotyö kyennyt kaikilta osin pysymään muutoksen mukana? Olemmeko panostaneet liikaa »yhden kordin varaan», rippikoulu- ja isostoimintaan?

Kehittäminen on johtopäätösten tekemistä ja uuteen ryhtymistä ennen kuin on pakko. Yrityksessä puhuttaisiin tuotekehittelystä sekä organisaation kehittämisestä muuttuvien tarpeiden mukaiseksi. Ilman näitä mikä tahansa toiminta jää lyhytikäiseksi.

KAIKILLE KASVATUKSESSA TOIMIVILLE

Nuorisotyön kehittämisasiakirja on tarkoitettu seurakunnan kasvatuksen työntekijöille ja luottamushenkilöille – erityisesti niille, jotka työskentelevät nuorisotyön ikäryhmien parissa. Kehittämisasiakirjalla halutaan hahmottaa tämän päivän kysymyksiä nuorisotyön työalan ja sen kohtaamien lasten ja nuorten kohdalla.

Toisekseen kehittämisasiakirja on tarkoitettu verkostoyhteistyökumppaneille tiedoksi siitä, millaisten kysymysten ja visioiden parissa seurakunta 2010-luvulla nuorten kanssa työskentelee.

Asiakirjan teksti on jaettu kolmeen osaan: ensimmäisessä osassa tarkastellaan nuoruuteen liittyviä piirteitä ja niiden muutoksia ja hahmotetaan nuorisotyön teologiaa. Toisessa osassa käydään läpi nuorisotyön ja -toiminnan muotoja seurakunnassa, ja niihin kohdistuvia haasteita. Kolmas osa on katsaus muutamiin nuorisotyön toimintaympäristön keskeisiin muutoksiin ja muutonhaasteisiin.

NUORUUS 2010-LUVULLA

- Lapsuuden, nuoruuden ja aikuisuuden rajat ovat muuttuneet liukuviksi
- Nuoren kehitykseen vaikuttavat monet, ristiriitaiset tekijät
- Uusimmat sukupolvet ovat kulttuurisesti toisesta maailmasta kuin heitä kohtaavat aikuiset

Lapset eivät enää »osaa» olla lapsia, sanotaan, vaan kiirehtivät nuoruuteen ja aikuisuuteen liian varhain. Muidenkin elämänvaiheiden raja-aitojen kaatumisesta keskustellaan: vanhat haluaisivat pysyä nuorina, aikuiset vierastavat aikuisuuteen jämähtämistä.

Nuoruus näyttää levinneen muiden elämänvaiheiden ideaaliksi.

Kirsi Lallukan väitöstudioskimuksessa »Lapsuusikä ja ikä lapsuudessa» enemmistö alle 12-vuotiaista ei enää pitänyt itseään lapsina: tutkitut 6–12-vuotiaat eivät pitäneet lapsi-sanaa itseään kuvaavana, vaan ottivat siihen monin tavoin etäisyyttä. Oman iän hyvistä ja huonoista puolista kirjoittaneista 3–6-luokkalaisista peräti kaksi kolmasosaa esitti toiveikseen omaansa korkeamman iän.

Kirkon kasvatustysössä halutaan suojata pitkää lapsuutta ja hidasta kehitystä: ne nähdään lapsen parhaana. Kasvatustysön ihanteisiin kuuluu kasvurauha ja sen näkökulman korostaminen, että kaikki alle 18-vuotiaat ovat lapsia. Tämä näyttää olevan ristiriidassa sen kanssa, miten lapset ja nuoret itse lapsuudesta ajattelevat.

»Lapsi» piiryy kyselytutkimuksen aineistoissa aikuisen vastakohtana, eräänlaisena ei-vielä-tilana, jota leimaa monenlainen vajavaisuus aikuiseen verrattuna. Haastateltavat olivat hyvin ikätietoisia, mikä tuli esiin erityisesti omanikäisyyden korostamisena: ei saa vaikuttaa »lapselliselta» eikä »yrittää esittää» ikäistään vanhempaa.

Mikä nuoruus?

Kaikista ikävaiheista nuoruudessa keskitytään eniten identiteetin etsintään – nuoruuden identiteettikriisit eivät ole katastrofeja. Nuoruuteen kuuluu keskeneräisyyden tunteita ja epävarmuutta, jotka ovat osa kehittymistä.

Onnistunut kasvu saattaa yksilön tuntemaan itsensä syvästi ja voimakkaasti aktiiviseksi ja eläväksi yhteisönsä jäseneksi. Jos identiteetin etsintä ei onnistu, se voi johtaa roolien sekaannukseen: nuori ei tunne itseään ja on kyvytön tekemään elämänsä koskevia valintoja.

Nuoruus on suurten, koko olemusta koskevien yksilöllisten mullistusten aikaa: lapsi kypsyä omanlaisekseen naiseksi tai mieheksi. Tytöt ja pojat kehittyvät eri tahtiin, heidän ongelmansa ovat erilaisia ja ne muuttuvat nuoruuden aikana.

Kehityopsykologinen tutkimus löytää yksilöiden elämästä säännönmukaisuuksia, mutta samalla ne merkittävät erot, jotka ilmenevät yksilöiden välillä. Elämässä

ei ole yhtä reittiä, jota lapsen ja nuoren kehityksen pitäisi kulkea. Yhden ihmisen siirtymäprosessit koulutusjärjestelmän, työmarkkinoiden ja perheen kentillä voivat olla hyvinkin eritahtisia.

Nykytutkimuksen valossa aivojen kehityksellä on yllättävän suuri merkitys nuoruuden mullistuksissa. Mustavalkoinen ajattelu ja tunne-elämän heilahtelut liittyvät aivojen biologisiin muutoksiin. Aivojen eri alueet myös kypsyvät erilaisella tahdilla ja kehittyminen jatkuu pitkälle aikuisuuteen saakka. Taidot, jotka liittyvät päätöksentekoon ja riskien arviointiin, kehittyvät viimeisenä.

Kuva: Sinikka Ojala.

Mikä aikuisuus?

Nuoruus on liukuva ja yksilöllinen. Se on myös rajoiltaan epämääräinen. Siirtymävaiheessaan lapsuudesta aikuisuuteen nuorta ei pidetä lapsena, muttei aikuise-nakaan.

Länsimaissa nuoruus on pidentynyt viimeisen sadan vuoden aikana. Opiskeluun käytettävä aika on pidentynyt ja laajentunut. Taloudellinen itsenäisyys saavutetaan myöhemmässä iässä kuin aikaisemmin. Fyysinen kehitys on aikaistunut. Nuoruutta ihannoivat populaarikulttuurin muodot ovat yleistyneet.

Toisaalta nuoruus on myös lyhentynyt. Nykyään nuorten tärkeimpiä tavoitteita on päästä mahdollisimman pian kiinni aikuiselämän mahdollisuuksiin, esimerkiksi oman rahan käyttöön. Nuorilla on myös itsetunto-ongelmia, jotka ovat näyttäneet aikaisemmin kuuluvan vain aikuisille.

Nuorisobarometrissa Taidekohtia (2009) selvitettiin nuorten käsityksiä siitä, mil-loin ihminen on aikuinen. Tutkimuksessa haastatelluille nuorille esitettiin lista eri-laisia aikuistumiseen liittyviä väitteitä. Osa liittyi yksilön omaan kehitykseen, osa elämäntapahtumiin.

Tärkeimpänä aikuisuuden kriteerinä pidettiin vastuuta omista päätöksistä.

Peruskoulun päättämisen ohella kaikille yhteinen rajapyykki on virallinen täysi-ikäisyys 18 vuoden iässä. Nuorisobarometrin valossa se tosin oli kaikista kysytyistä aikuisuuden mitoista vähiten tärkeä. Vain viidennes nuorista koki täysi-ikäisyyden aikuisuuden määreeksi.

Muista mainituista asioista lasten saaminen käy merkiksi aikuisuuteen siirtymi-sestä. Avoliittoon tai aviosäätyyn astuminen ei nuorista sen sijaan ole yhtä vahva ai-kuisuuden mitta.

Useampi kuin kaksi nuorta kolmesta olisi valmis määrittelemään aikuiseksi ih-misen, joka pystyy elättämään itsensä. Nuorten mielestä aikuisuuteen liittyy vas-tuullisuuden ja itsenäisyyden ajatus. Eurooppalaisessa vertailussa suomalaisnuoret muuttavat kotoa varsin nuorina, ja muuttoikä on yhä laskussa. Ylivoimaisesti tärkein syy suomalaisnuorten lapsuudenkodista muuttamiselle on halu itsenäistyä.

Omilleen muuttaminen kartuttaa vastuuta ja itsenäisyyttä. Mutta se lisää myös vapautta, joka on ennen kaikkea nuoruuteen – ei aikuisuuteen – liitetty ideaali.

Ja tuli Z-sukupolvi

Viimeisimpien sukupolvien erityispiirteiden kuvaamiseen käytetään muun muassa X-Y-Z-sukupolvikäsitetä.

Sukupolvi-piirteet ovat yleistäisiä ja yhden sukupolven ominaisuudet voi esiin-tyä toisessakin. Lisäksi on kehityksen ominaispiirteitä, jotka kuuluvat kaikille nuoril-le sukupolvesta riippumatta. Toisaalta eri sukupolvet eroavat toisistaan perustellusti siksi, että elämää ja sen mahdollisuuksia määrittävä teknis-taloudellinen ympäristö kehittyy ja muuttuu.

X-sukupolven (noin 1962–1978 syntyneitä) kasvun vuosina maailma supistui. Lii-kenneyhteydet kasvoivat, interrailaaminen oli tavallista. Opiskelu ulkomailla yleistyi. Ammatissa ominaista ovat selkeät työtehtävät, yrittäjyys sekä luottamus esimie-heen. Ryhmään kuuluminen ja vakituinen virka antavat tälle sukupolvelle turvalli-suuden tunnetta.

Suurelta osin 1990-luvun lamavuosien keskellä kasvanut Y-sukupolvi (1980–1990-luvulla syntyneitä) on hiljattain astunut työmarkkinoille. Runsaat vaihtoehdot, materiaallinen hyvinvointi ja tietoverkkojen kasvu ovat ympäröineet sukupolven kas-vua. He kyselevät: mitä tämä antaa minulle? Miksi tekisin tämän? Lähtökohtana ovat omat tarpeet ja kiinnostukset.

Perheen tausta ei ole määritellyt Y-sukupolven tulevaisuutta. Identiteettiä raken-netaan omilla valinnoilla: koulutus, ammatti, harrastukset, kuluttaminen. Toisaalta merkittävä osa perheistä ei päässyt osallisiksi laman jälkeisestä taloudellisesta nou-susta ja uusista mahdollisuuksista, ja näiden perheiden lapsista moni oireilee vai-keasti nyt nuorena aikuisena.

Uusin kaikista on Z-sukupolvi (1990–2000-luvulla syntyneitä). Ensimmäiselle oi-kealle nettisukupolvelle Internet ja digitaaliset laitteet ovat olleet koko elämän ajan läsnä. Suureen osaan elämästä liittyy virtuaalisuus, joka nuorille on yhtä todellinen ja arvokas sosiaalinen ympäristö kuin muutkin.

Ajan ja paikan merkitys Z-sukupolvelle on muuttunut. Asioiden pitää tapahtua nopeasti, tai he turhautuvat. Nettinuorille kaikki on avointa ja läpinäkyvää. He ha-luavat itse toimia avoimesti ja käyttäjälähtöisesti.

Yrityksiltä Z-sukupolvi etsii rehellisyyttä, avoimuutta ja arvoja. Brändit ovat tärkeitä, mutta samalla nuorten ajatusmaailma heijastaa korostunutta individua-lismia.

Maailman supistuminen tuo uusimmalle sukupolvelle luontevaa suvaitsevaisuutta. Useille nuorista monikulttuurisuus on arkipäivää. He ovat toisaalta kasvaneet ekolo-gisten haasteiden sekä terrorismin aikana, mutta ovat toiveikkaita, haluavat itselleen vapautta ja kokevat maailman olevan heille auki.

Tämän ajan nuorisotyö saa hakea kohtaamista Z-sukupolven arjen, arvojen ja ky-symysten kanssa siellä, missä nuoret elävät ja toimivat.

- ... seurakunta hakeutuu aitoon kohtaamiseen uuden sukupolven kanssa sen omilla ehdoilla – millaisia mahdollisuuksia se voisi työlle avata?
- ... seurakunnan tarjoama toiminta ei perustuisikaan tarkkoihin ikä- tai sukupuolijakoihin, vaan työntekijät olisivat valmiita näkemään oman työkenttäänsä laajemmin?
- ... seurakunnan toiminnoissa ja vapaaehtoistyössä huomioitaisiin erityisesti eri sukupolvien välinen vuorovaikutus ja kohtaaminen?

NUORISOTYÖN TEOLOGIA

- Nuorisotyön teologia on nuorten kasvukysymysten tarkastelua kirkon uskon näkökulmasta.
- Millä tavalla seurakunnan perustehtävät – julistus, palvelu, missio ja kasvatus – tulevat todeksi seurakunnan nuoren jäsenen elämässä?

Nuorisotyön teologia tarkastelee kirkon yhteistä uskoa nuoruuden näkökulmista. Toisin sanoen kirkon nuorisotyön teologia on luonteeltaan kontekstuaalista ja nuoren elämäntodellisuudesta nousevaa. Kontekstuaalisuus merkitsee, että nuori voi tunnistaa kirkon elämästä itselleen tuttua sanoitusta, tekemistä ja olemista.

Työntekijät tekevät jatkuvasti teologisia valintoja esimerkiksi siitä, mitä lauluja lauletaan ja mitä jätetään laulamatta, millaista kieltä ja huumoria suositaan, millaista erilaisuutta siedetään. Teologiset korostukset ja erot eivät ole vaarallisia, mutta teologinen välinpitämättömyys on.

Nuoruuteen liittyvät kasvutehtävät pysyvät vuosien saatossa samoina. Jokainen sukupolvi kuitenkin haastaa nuorisotyön teologian omilla painotuksillaan.

Z-sukupolven nopeatempoinen rehellisyyden, avoimuuden ja arvojen etsintä toteutuu usein virtuaalisissa ympäristöissä. Se avaa seurakuntien nuorisotyölle uusia mahdollisuuksia vuorovaikutteiseen, moniääniseen ja monikulttuuriseen, samanlaisesti sekä virtuaalisesti että kasvokkain koolle olevan kristittyjen yhteisön rakentamiseen.

Seurakunnan perustehtävät ja nuoret

Suomen evankelis-luterilaisen kirkon kasvatuksen linjauksessa 2015 todetaan, että kirkolla on neljä perustehtävää: kasvatus, julistus, lähetys ja palvelu. Jokainen perustehtävästä toteutuu seurakunnan kaikessa toiminnassa.

Seurakuntia haastetaan arvioimaan toimintaansa sen perusteella, kuinka perustehtävät toteutuvat.

Seurakuntien toiminta lasten ja nuorten parissa on ammentanut osaamisensa lähinnä kristillisen kasvun tukemisesta. Seurakunnassa oleva diakonian, lähetysten ja julistuksen osaaminen eivät ole olleet samalla tavalla nuorisotyön ydintä.

Yhä useammin seurakunnan toimintaa nuorten parissa on kuvattu juuri kasvatuksena. Termin käyttö on perusteltua, mutta ellei kasvatuksen rinnalla puhuta muistakin kirkon perustehtävistä tai jollei kasvatusta vähintään avata muidenkin perustehtävien kautta, on vaarana, että ymmärrys nuorten seurakuntalaisuudesta kapeutuu.

Kasvatus

Seurakuntien nuorisotyö on perinteisesti rakentunut kolmelle pilarille: kotien uskonnolliselle kasvatukselle, koulujen uskonnonopetukselle sekä kasteopetukselle, josta nuori on tullut osalliseksi seurakunnan varhaiskasvatuksessa ja kouluikäisten parissa tehtävässä työssä.

Nuorisotyö tukee varhaislapsuudessa alkanutta kasvua. Nuorissa on kuitenkin yhä enemmän niitä, jotka ovat saaneet lapsuudessaan vähän tai eivät ollenkaan tukea kristilliselle kasvuilleen. Seurakuntien nuorisotyössä toimivien on tulevana vuosina

Kuva: Jaakko Kaartinen-Korttinen.

kysyttävä, miten tämä huomioidaan rippikoulussa, isostoiminnassa ja muussa nuoren kasvua tukevassa toiminnassa.

Kun rippikoulussa keskitytään tiedollisen oppimisen rinnalla pyhän kohtaamiseen sekä elämän ja uskon pohtimiseen nuoren omista lähtökohdista ja kysymyksistä käsin, kirkon kokonaisvaltainen kasvatustehtävä voi alkaa toteutua.

On tärkeää sitoa rippikoulun aiheet ja leirielämä nuoren arkitodellisuuteen. Rippikoulu ei saa jäädä oudoksi saarekkeeksi nuoruuden keskelle. Jos nuoret ovat elämänsä ensimmäisiä kertoja kirkossa, tarvitaan pedagogiikkaa ja menetelmiä jo yksistään siihen, että kirkosta muodostuu luonteva paikka olla.

Kristillisen kasvatuksen ohenemisesta seuraa painetta kuroa kertynyttä vajetta umpeen juuri rippikoulussa ja isostoiminnassa. Mutta rippikoulu ei kestonsakaan takia voi paikata liki viidentoista vuoden aikana kertynyttä vajetta.

Kokoontuvalla toiminnalla ja etsivällä työllä on syvät, evankeliumin ytimestä nousevat perustelut kasvun tukemiseen nuoruusiässä.

Parhaimmillaan kokoontuva toiminta tarjoaa nuorelle turvallisen kasvuympäristön, jossa hänelle uudestaan ja uudestaan tarjotaan kokemuksia kohtaamisesta ja ehdoitta hyväksytyksi tulemisesta. Etsivässä työssä toteutuu sama kohtaaminen ja hyväksytyksi tulemisen kokemus, onpa aktiivisena toimijana ja rinnalle hakeutujana työntekijä tai tehtävään perehtynyt seurakuntalainen.

Nuoren kasvun tukeminen on nuoren tukemista kasvussa omaksi itsekseen: ihmiseksi, joksi Jumala on hänet syntymästään luonut. Vaikka kasvu voi estyä tai vaikeutua, sen mahdollisuudet jatkuvat halki elämän.

Julistus

Vaikka työtä nuorten parissa hahmotettaisiin pitkälti kristillisen kasvatuksen kautta, on siinä aina läsnä myös julistus. Seurakunta on jumalanpalvelusyhteisö. Osallistuesaan seurakunnan rukouselämään tai messuun, nuori liittyy yhteisöön, jonka keskeillä hänellä on mahdollisuus Pyhän kohtaamiseen.

Evankeliumi kuuluu kaikille. Evankeliumin välittäminen toteutuu kaikessa, mitä seurakunta tekee tai jättää tekemättä, sanoo tai jättää sanomatta.

Vaikka julistus on Pyhän Hengen työtä, yksisuuntaista armon julistusta, on julistus aina myös dialogia: Jumala puhuttelee ihmistä ja ihminen vastaa Jumalan puhutteluun. Tästä rakastetuksi tulemisen kokemuksesta ammennetaan kohtaamisiin muiden ihmisten kanssa.

Viime vuodet ovat olleet seurakuntien nuorisotyölle uudenlaiseen aikaan siirtymistä. Sosiaalisesta mediasta on tullut nuorille jokapäiväinen toimintaympäristö. Se muun muassa haastaa autoritäärisestä julistuksesta ammentavan uskonnäkemyksen.

Muutos johdattelee asettumaan tasavertaiseen keskustelukumppanuuteen, jossa sekä evankeliumin välittäjä että vastaanottaja ovat tasa-arvoisia suhteessa toisiinsa ja Jumalaan.

Toisaalta nuoria pitää auttaa löytämään tie seurakunnan yhteiseen jumalanpalvelukseen. Nuorilla on vaarana jäädä seurakunnaksi seurakunnan sisällä, ellei nuoriso-

työssä tietoisesti rakenneta yhteyttä muuhun seurakuntaan – ja ellei muu seurakunta tietoisesti rakenna yhteyttä nuoriin.

Monipuolisesti toteutettu jumalanpalveluselämä ja mahdollisuudet hiljentymiseen ja Pyhän kohtaamiseen yhdessä muun seurakunnan kanssa vaatii resursseja ja uskallusta tehdä asioita uudella tavalla.

Haasteena on rakentaa nuorten kielellä toteutettua, heille tutuilla elementeillä rakentuvaa jumalanpalvelusta yhdessä heidän kanssaan. Nuorten »teologinen käsikirja» on Nuoren seurakunnan veisukirja tai muu omaksi otettu laulukirja – jo jumalanpalvelusten musiikkivalinnoilla voidaan avata ovia nuorille tai sulkea niitä.

Julistus avaa seurakunnassa oven osallisuudelle: työntekijät, vapaaehtoiset, luottamushenkilöt ja seurakuntalaiset ovat tasa-arvoisesti Jumalan puhuteltavina. Kaikki ovat yhtäläisesti Jumalan rakkauden kohteita ja Kristuksen kirkon jäseninä vastuullisia toimijoita suhteessa toisiinsa. Tämä on lähtökohta kaikessa, myös nuoriin suuntautuvassa kristillisessä toiminnassa.

Lähetys

Nuorisotyön parissa ammennetaan lähetystyön sisältö helpoimmin lähetyskasvatuksesta. Evankeliumin kehoitus, »Menkää ja tehkää», ymmärretään kehotuksena auttaa nuoria ymmärtämään lähetyskenttien työ osaksi seurakunnan ja kirkon olemusta.

Hyvin ohuelti toteutuu se, että nuoria vahvistettaisiin viemään evankeliumia eteenpäin lähiympäristössään. Kuitenkin evankeliumin välittäminen kuuluu kaikille kirkon jäsenille, myös nuorille. Nuoret pitäisi nähdä lähetystyöntekijöinä omassa elämänpiirissään ja heitä olisi siihen kannustettava. Sosiaalinen media on antanut tähän arkipäiväisiä mahdollisuuksia.

Nuorisotyössä on mietittävä, kuinka missio voisi toteutua kaukomaiden lisäksi lähellä, seurakunnan alueella. Seurakuntien alueella asuvat nuoret ovat Suomessa olleet pääsääntöisesti kirkkoon kuuluvia tai kastettuja. Tilanne on muuttunut ja muuttuu jatkuvasti. Joukossamme on yhä enemmän kastamattomia, kirkkoon kuulumattomia lapsia ja nuoria.

Seurakuntien on haettava väyliä ja tapoja kutsua kastamattomia nuoria Kristuksen kirkon jäseniksi sekä toisaalta kasvatettava monikulttuurisen nuorisotyön tai-toja. Valtaosa maahanmuuttajista on kristittyjä, mutta heidän joukossaan on monia, jotka eivät esimerkiksi kielen takia löydä seurakuntayhteyttä.

Oman maan rajojen ulkopuolelle ulottuva, perinteisesti ymmärretty lähetystyö haastaa kysymään, mitä osallisuus maailmanlaajuiseen kirkkoon tarkoittaa nuorisotyölle.

Nuoret elävät monella tapaa globaalissa todellisuudessa, jossa kaukaisetkin tapahtumat välittyvät reaaliaikaisesti nuorten tietoisuuteen. Huoli luomakunnan tulevaisuudesta, kansojen välisestä rauhasta ja hyvinvoinnin epätasaisesta jakautumisesta ovat myös nuorten arkea. Kristillisen uskon erityinen anti kasvavalle nuorelle on toivo ja siitä kumpuava mahdollisuus muuttaa maailmaa oikeudenmukaisemmaksi.

Palvelu

Palvelu, diakonia, kohtaa nuoria välittömimmin etsivässä työssä. Etsivän työn kohteena ovat yhteiskunnasta sivuraiteille ajautuneet nuoret, joita kohdataan, kuullaan ja autetaan heidän itsenäisyyttään ja itsemääräämisoikeuttaan kunnioittaen. Kristillisen ihmiskäsityksen mukaan jokainen on yhtä arvokas ja siksi jokaista pitää kohdella sen mukaisesti.

Etsivässä nuorisotyössä on korostetusti esillä, että nuori on elämänsä subjekti. Etsivä, seurakunnan työntekijä tai vapaaehtoinen, tuo mahdollisuuksia nuorille, joilla niitä ei vielä ole. Etsivä työ pyrkii vähentämään haittoja ja tukemaan mahdollisuuksia siihen, että nuoret voivat löytää motivaation ja voimavaroja muuttaa elämänsä itselleen toivomaansa hyvään suuntaan.

Nuoret tarvitsevat seurakunnan tukea erilaisissa kriiseissä. Tuen ei tarvitse aina olla aikuisen tukea nuorelle. Joskus vertaisryhmään osallistuminen on nuorelle paras tuen muoto. Vertaisryhmien rinnalla erilaiset internet- ja puhelinpalvelut ovat nuorille suunnattuja matalan kynnyksen palveluja.

Nuoret ovat itsekin kutsuttuja palvelemaan – myös ne nuoret, jotka saavat tukea, voivat itse olla auttajia ja palvelijoita. Juuri seurakunnan toiminnassa pitäisi olla tilaa myös vertaistoimijuudelle, vaikka sen tukeminen edellyttää enemmän työntekijän aikaa ja vaivaa.

Viimeisimmän nuorisobarometrin mukaan nuoret ovat valmiita tekemään erityisesti sellaista vapaaehtoistyötä, jossa autetaan erilaisten ongelmien kohtaamia ihmisiä. Z-sukupolven nopeatempoinen elämäntapa kuitenkin haastaa perinteistä diakoniaa, jossa sitoudutaan usein vuosiksi vapaaehtoistehtävissä toimimiseen. Toisaalta palvelun näkökulma voi auttaa nuoria ymmärtämään, että joskus tarvitaan koko elämän jatkuvaa, hitaasti etenevää kamppailua hyvän puolesta.

ENTÄ JOS

- ... näkisimme seurakunnan kaikkien seurakuntalaisten joukkona, ei pelkästään työntekijöiden ja aktiivitoimijoiden joukkona.
- ... seurakunnassa puhuttaisiin nuorille ymmärrettävää kieltä ja otettaisiin enemmän huomioon Z-sukupolven koulutuksen, verkkomaailman ja median kautta saatu yleissivistys ja tiedon määrä?
- ... nuoria kannustettaisiin muokkaamaan seurakuntaa osallistumalla ja vaikuttamaan rakenteisiin sekä perinteisiin. Entä, jos heidät myös otettaisiin tosissaan?

NUORISOTYÖ JA -TOIMINTA SEURAKUNNISSA

- Nuorisotyön pitäisi olla enemmän ikäkausi- kuin työalakysymys.
- Tyttöjen, poikien ja nuorten seurakuntalaisuuden rajapinnat yhdistävät kasvatuksen työalaa.
- Kasvun kaari etenee lapsuudesta kohti aikuisuutta. Jotta lapset ja nuoret saavat oikeanlaista tukea kristillisen identiteetin vahvistumiseen, heidän toiminnassaan tulee huomioida ikään liittyvät erityistarpeet, mutta tästä ei saisi seurata työn lokeroitumista uusiksi saarekkeiksi.

Seurakunnan nuorisotyöllä viitataan usein rippikoulun jälkeiseen nuorisotyöhön, pääasiassa 15–17-vuotiaiden kanssa. Sitä ennen ollaan rippikoululaisia, sitä ennen tyttöjä, poikia ja lapsia.

Tässä kehittämissasiakirjassa pohditaan, miten kirkossa tehtävässä erimuotoisessa nuorisotyössä tuemme sekä rippikouluikäisiä että heitä vähän nuorempia ja vanhempia nuoria sekä nuoria aikuisia kasvamaan seurakuntalaisina. Nuorisotyötä koetetaan pohtia enemmän ikäkausi- kuin työalakysymyksenä. Näin tehdään vähitellen kentälläkin: kirkon tuoreimman nelivuotiskertomuksen mukaan jo lähes viidennes seurakunnista organisoii työnsä muuten kuin työalalähtöisesti.

Nuorison kanssa tehtävässä työssä pelkkä ikäkausinäkömää ei ole riittävä. Nuoret ja nuorten kulttuuri ovat jakautuneet hyvin vaihteleviin joukkoihin. Samanikäiset nuoret eroavat toisistaan esimerkiksi perhesuhteiden, -muotojen ja -tilanteiden osalta. Eri porukoiden kiinnostuksen kohteet, normit ja käyttäytymisen koodit vaihtelevat.

Työntekijällä pitää olla paljon ajankohtaista tiedollista osaamista, jotta työtä voidaan menestyksellä tehdä.

Työn menestystä mitataan kirkon ja seurakuntien toimintakertomuksissa pääasiassa määrällisesti. Arvioinnin painopiste on tilastoissa ja luvuissa, esimerkiksi kohtaamisten määrässä. Nuorten ikäluokan kohtaaminen on kuitenkin eri asia kuin nuoren kohtaaminen omassa elämässään, kysymystensä, ongelmien ja toiveidensa äärellä. Nuorisotyön kehittämisessä suurimman huomion pitää siksi olla kohtaamisten määrän sijaan niiden laadussa.

HUOMIOTA VÄLIINPUTOAVIIN IKÄRYHMIIN!

Seurakuntatyön tilastojen mukaan lapsi- ja nuorisotyön kohtaavuuteen on kehittynyt kaksi väliinputoavaa ikäryhmää: alle rippikouluikäiset ja yli isoikäiset.

Työntekijöiden tuntuman perusteella tyttöjen ja poikien kerhot, leirit, retket ja partio kokoavat eniten 7–10-vuotiaita. Tiedetään, että tavoitavuus 10–14-vuotiaiden parissa on laskenut kolmenkymmenen vuoden ajan. Lapsuuden ja nuoruuden rajojen liukuessa, harrastamisen kulttuurin muuttuessa ja teknologisen ympäristön

kehittyessä, uusien kokoavien menetelmien löytäminen on ollut haasteellista. Onnistumiset ovat jääneet paikallisiksi.

Seurakunnalla on toisaalta harvoin tarjota selkeää mallia siihen, miten yli 18-vuotias voisi jatkaa seurakuntayhteyttään. Seurakunnissa on kehitelty nuorten aikuisten toimintaa, mutta ongelmia on ollut ainakin kaksi: toimintakeskeisyys ei välttämättä houkuttele ja nuoret aikuiset ovat elämäntilanteiltaan tyttöjä, poikia ja nuoriakin huomattavasti heterogeenisempi ja vaikeammin tavoitettava ryhmä.

Kehittämistä tehdään tulevaisuutta varten. Ongelmallisiin asioihin pyritään löytämään ratkaisuja. Toimintaa, jolla nyt menee hyvin, kehitetään, jotta menestys jatkuisi myöhemminkin.

Työtä pitää kehittää nuorten muuttuvaa elämäntilannetta ja kulttuuria kuullen. Aiemmin laadituista suunnitelmista on oltava valmiina luopumaan ja toiminnan sisältöä muuttamaan, jos se ei enää vastaa kysyntää.

Nuorten osallisuuden oikea tukeminen edellyttää työn rakenteiden tarkastelua ja muokkaamista. Työn organisointia ja työntekijöiden ajattelua sekä työn tekemisen tapoja pitää muuttaa. Avainasemassa ovat työntekijät: työntekijät joko luovat tai ovat luomatta osallisuuden puitteita nuorten seurakuntalaisuudelle.

NUORISOTYÖ LAINSÄÄDÄNNÖSSÄ

Suomessa nuorisotyötä määrittää lainsäädäntö (nuorisolaki, lastensuojelulaki, perustuslaki, kuntalaki, kirkkolaki ja yhdistyslaki). Nuorisotyön kannalta tärkeä on myös Suomen ratifioima YK:n yleissopimus lasten oikeuksista.

Perustuslain mukaan lapsia, alle 18-vuotiaita, on kohdeltava tasa-arvoisesti yksilöinä, ja heidän tulee saada vaikuttaa itseään koskeviin asioihin kehitystasonsa mukaisesti.

Nuorisolaki, jonka piiriin kuuluvat kaikki alle 29-vuotiaat, määrittelee nuorisotyötä ja

nuorisopolitiikkaa. Lisäksi laki käsittelee nuorten kuulemist, osallisuutta ja vaikuttamisen tapoja. Vuoden 2011 muutoksen myötä laissa säädetään myös nuoria koskevasta monialaisesta yhteistyöstä. Verkoston tehtävänä on muun muassa edistää nuorten palvelujen järjestämiseen liittyvän tietojen vaihdon sujuvuutta yhteisin menetelytavoin viranomaisten kesken.

Lastensuojelulaki koskee alle 18-vuotiaita. Korjaavan lastensuojelun rinnalle laki määrittelee ehkäisevän lastensuojelun, >>>

jota myös nuorisotyö on. Ehkäisevällä lastensuojelulla tarkoitetaan lasten ja nuorten kasvua tukevaa ja ongelmia ehkäisevää eri toimijoiden työtä ja vapaaehtoistointia.

Kirkon määritelmien mukaan nuorisotyö on osa kristillistä kasvatustyötä. Kirkkolain ja kirkkojärjestyksen mukaan seurakunnan tehtäviin kuuluu kristillisestä kasvatuksesta ja opetuksesta huolehtiminen.

Kirkkolaki ja kirkkojärjestys eivät suoraan viittaa nuorisotyöhön, mutta kirkon hallinnon

päätökset, kuten Seurakunnan lapsi- ja nuorisotyötä koskeva kasvatustyön mallijohtosääntö ja seurakunnan nuorisotyönohjaajan viran mallijohtosääntö, perustuvat kirkkolakiin ja velvoittavat seurakuntaa ja sen työntekijöitä. Ne määrittelevät myös nuorisotyöntekijän viran tehtävät ja työn suunnan.

Myös Kirkkohallituksen täysistunnon hyväksymä kirkon erityisnuorisotyön strategia sekä kirkon lapsi- ja nuorisotyön missio, visio ja strategia ovat suunnanneet ja määrittäneet nuorisotyötä.

Rippikoulu ja isostoiminta kokoontuvan nuorisotoiminnan peruspilareina

- Tyhjeneekö seurakunnan kokoontuva toiminta nuorten parissa rippikouluun ja isostoimintaan? Muodostuuko nuorelle seurakunnasta kuva kouluna vai kotina ja yhteisönä?
- Rippikoulua ja isostoimintaa tulee kehittää määrätietoisesti, jotta ne säilyttävät asemansa vahvana osana nuorisokulttuuria.

Leirimuotoisuus on suomalaisen rippikoulun erityispiirre. 94 prosenttia rippikouluista sisältää leirijakson. Monet eurooppalaiset kirkot ovat 2000-luvulla kehittäneet rippikouluaan Suomen mallin suuntaan.

Rippikoulussamme elää uskottavasti teologia ja käytäntö, nuorisokulttuurin ja kirkon perinteen ymmärtäminen sekä usko ja rakkaus. Nuorten elämänskysymykset, kirkon yhteinen usko ja hengellinen elämä toimivat rippikoulun opetuksessa vuoropuhelussa.

Täsmälleen yhtä paljon tyttöjä ja poikia osallistuu rippikouluun. Se lienee samalla ainoa suomalainen instituutio, jossa tytöt ja pojat voivat nuorilähtöisesti ja aikuisjohdoisesti, yhteisöllisesti ja turvallisesti käsitellä sukupuolen ja seksuaalisuuden kysymyksiä. Esimerkiksi koululuokka ei useinkaan ole riittävän turvallinen ympäristö tunteiden, pelkojen ja toiveiden sanoittamiselle.

Kirkossamme on riittänyt rippikoulua rakastavia työntekijöitä. Rippikoulututkimus on tuottanut monipuolista ja ajantasaista tietoa. RKS 2001 jalkautettiin vertaiskouluttajien avulla, mikä oli pedagogisesti arvokasta ja seurakuntien osaamista kunnioittavaa.

Isosia on rippikoulussa ollut mukana aina 1950-luvulta alkaen. Yhdessä leirimuotoisuuden kanssa isostoiminta on vaikuttanut nuorekkaan, vuorovaikutteisen ja ilmapiiriltään avoimen kokonaisuuden syntymiseen. Isostoiminta kasvoi koko 2000-luvun. Vuonna 2011 mukana isostoiminnassa oli 25 082 ja isosena toimi 15 899 nuorta.

MIKÄ HAASTAA RIPPIKOULUN ASEMAA 2010-LUVULLA?

Nuorten kulttuurit ovat muutoksessa. Rippikouluun osallistuminen ei ole itsestään selvää. Harvan nuoren rippikoululle asettama ensisijainen tavoite on vahvistua uskossa, johon hänet on kastettu.

Atomisaatio merkitsee kulttuurien pirstoutumista. Nuorten suurta enemmistöä yhdistää oikeastaan vain uuden teknologian nopea haltuunotto. Kodin, suvun ja koulun kasvatuksellinen panos on ohentunut. Nuoret muodostavat suurempia ryhmiä vain satunnaisesti, eivätkä kasvattajat entiseen tapaan kykene ennakoimaan, miten, missä ja millä perusteella nuorten ryhmät muodostuvat. Toisaalta yhteisön kaipuu on nuorilla(kin) polttava.

Vauraan yhteiskunnan kummallinen paradoksi on, että suhteellinen hyvinvointi tuottaakin patologioita, ääripäinään koulu- ja perhesurmat. Alueelliset erot kasvavat ja korostuvat. Polarisaatio, eli näkemysten ja arvostelmien kärjistyminen ääripäiksi, näkyy koko kulttuurin kärjistymisinä. Kaikkialle ulottuva julkisuus ruokkii vastakainasettelua ja kärjistämistä. Esimerkiksi evoluution ja luomiskertomuksen mielekäs yhdistäminen on aikaisempaa vaikeampi ajatus tavalliselle nuorelle.

Privatisoituminen näkyy vaikeutena sitoutua, ottaa toisia huomioon, jakaa omaa tai kunnioittaa auktoriteetteja. Mallin nuoret saavat aikuisilta, jotka eivät kannaa aikuisen vastuuta. Rippikoulu on kenties keidas läpitunkevan kaupallisuuden keskellä, mutta kirkko nähdään yhtenä palvelulaitoksena muiden rinnalla.

Atomisaatio, polarisaatio ja privatisoituminen yhdessä luovat »arvaamattomuuden» kulttuuria. Ennen kysyttiin, »mitä tästä lapsesta tulee». Nyt kysytään, »missä nuoremme ovat» ja »mihin me vielä joudumme näiden nuorten kanssa».

Mikä 1990-luvulla oli erityisnuorisotyötä, on 2010-luvulla nuorisotyön arkea. Hyvinvointi ja pahoinvointi kasautuvat. Tavallisessa rippikouluryhmässä kohdataan oppimisvaikeuksia, anoreksiaa, masennusta, yksinäisyyttä, lääkkeiden ja päihteiden käyttöä, ja toisaalta myös ylikilttejä, kaikelta suojeltuja nuoria. Tavallisessa ryhmässä liian monen nuoren vanhemmat eivät tiedä, missä nuori on viikonloppuisin illalla.

Arvoja ja elämäntapaa koskevat muutokset tapahtuvat hyvin nopeasti. Esimerkiksi seksuaalisuuskasvatuksen haasteisiin on rippikoulussa ja isoskoulutuksessa nyt vakavasti ja herkästi vastattava – nuorten kasvuympäristö on tässä suhteessa olennaisesti toisenlainen kuin vain vuosikymmen sitten.

Ja tuskin edellinen ikäluokka on konfirmoitu, kun seuraavalle jo käynnistetään postitusta, kouluinfoja ja niin edelleen. Jokainen rippikoulu on työntekijälle työläs ja moni tekee niitä useita vuodessa.

Järjestelmä joustaa vasta kun on pakko. Vahvuuteen sairastumisesta on kysymys, kun varhaisnuorten leirit jäävät väliin ja rippikoulu vie lähes kaikki voimavarat.

Aikuistuvan nuoreenkaan kasvua ei voida loputtomiin ruokkia palaamalla yhä uudelleen rippikoulun maailmaan. Muutamista nuorista kyllä kasvaa vastuunkantajia leireille, mutta enemmistölle olisi jo tarjottava jotakin muuta.

MITÄ NYT PITÄISI TEHDÄ?

Koko kasvatustyössä leirejä järjestetään vähemmän ja lyhyempinä ja paikoin rippikoulun leirijaksonkin lyhentäminen nähdään mielekkäänä tapana säästää – rippikoulun asemasta kiinni pitäminen edellyttää kuitenkin vahvempaa panostusta leirityöhön työntekijöiden koulutuksessa, toiminnan resursoinnissa, kiinteistöjen rakentamisessa ja remontoinnissa sekä työn arjen valinnoissa.

Rippikoulu ja isostoiminta kulkevat käsi kädessä. Kumpikaan ei olisi vahva ilman toista. Kuitenkaan neljäsosa seurakunnista ei ole tehnyt paikallista rippikoulusuunnitelmaa ja usein isostoiminta on pitkälti vain nuorisotyön vastuulla.

Millä mahdollistettaisiin, että paikallinen rippikoulusuunnitelma ja isoskoulutuksen opetussuunnitelma sekä isostoiminnan hahmotus valmistuisivat yhteisen pöydän ääressä? Yhteisellä suunnittelulla, resursoinnilla ja toteutuksella on merkitystä.

Seurakunnassa työalat istuvat kaikkiaan yhä liian tiukassa. Parhaimmillaan lapsityö, varhaisnuorisotyö, erityisnuorisotyö, diakoniatyö ja kirkkomuusikot osallistuvat monipuolisesti rippikoulun toteutukseen ja kukin työntekijä ammentaa omasta asiantuntemuksestaan. Moniammatillisesta tiimityöstä on hyviä kokemuksia, mutta seurakuntatyön rakenteet eivät sen tekemistä tue.

Rippikoulun ja nuorisotyön käytännön kysymykset tulevat mukaan myös seurakuntaliitoksissa. Erilaiset käytännöt ajavat helposti törmäyskurssille, mutta yhteisiä periaatteita ja toiminnan tapoja pitäisi löytyä niin rippikouluihin kuin isostoimintaan.

Rippikoulun työntekijät eivät tunne koulun uskonnonopetuksen sisältöjä ja nuorten tietoja helposti aliarvioidaan.

Rippikoulu-uudistus on alleviivannut kasteopetusta, mutta ehtoolliskasvatus tulisi nähdä yhtä tärkeänä. Rippikoulussa ehtoollinen opitaan ennen kaikkea käymälä ehtoollisella useita kertoja rippikoulun aikana: rippikoulu voidaan nähdä puolen vuoden toimituskeskusteluna ennen konfirmaatiota.

Rippikoulusuunnitelman mukaan nuoret vanhempineen tulisi ottaa rippikoulun suunnitteluun mukaan. Näin tapahtuu hyvin harvoin ja osallisuus on nimellistä.

Muita vapaaehtoisia kuin isosia hyödynnetään vähän. Meillä on paljon virkeitä vanhuksia, mutta missä ovat kaikki riparimummit ja -vaarit? Ylisukupolvisuus voisi olla hurjan iso juttu ja vahvuus!

Rippikoulun maine on hyvä, mutta sitoutuminen pitkäkestoiseen toimintaan on vaativaa monelle nuorelle ja hänen vanhemmilleen. Hyvällä tiedottamisella ja viestinnällä erityisesti kouluissa ja nuorisotalolla asiaan voi vielä vaikuttaa, viiden vuoden kuluttua voi olla myöhäistä.

*... kaikki seurakunnat tekisivät paikallisen rippikoulusuunnitelman ja entä jos paikallinen rippikoulusuunnitelma sekä isoskoulutuksen opetussuunnitelma laadittaisiin samaan aikaan ja saman pöydän ääressä?
... isokset kohdattaisiin yksilöinä, ei ensi sijassa tyttöinä ja poikina?
... isosten olisi mahdollista kantaa vastuuta myös oman seurakunnan ulkopuolella esimerkiksi Isospankin kautta?*

Kuva: Alpo Syvänen.

VÄLTÄMISEN ARVOISIA ISOSRAKENTEEN VINOUMIA

ISOSET OVAT LUKIOLAISTYTTÖJÄ, joiden taitoja nuorisotyö korostaa: askarrellaan, lauletaan, puhutaan ja istutaan hiljaa, mutta puuhataan kovin vähän poikien suosimien pelien ja laitteiden kanssa. Uskosta on luotu vaikutelma, että se kuuluu niille vain niille ihmisille, jotka tottelevat aikuisia, ylittävät tietyn keskiarvon ja käyttäytyvät sopivasti. Miehisen kulttuurin ja elämäntavan torjuminen torjuu myös pojat pois.

ISOSINA ON VAIN USKOSSAAN VAHVOJA. Sisäänpäin kääntyneelle vähemmistölle on annettu uskomisen monopolit, eikä keskeneräisyydelle ole tilaa. Nuoren ihmisen olisi kyettävä esittelemään valmis usko, josta pappikin voisi olla ylpeä. Tällainen isosrakenne kertoo, ettei kaikkien ihmisten uskoa oteta vakavasti tai etteivät seurakunnan työntekijät kykene aitoon kohtaamiseen niiden kanssa, jotka kuitenkin ovat seurakunnan jäsenten enemmistö.

ISOSET EIVÄT OLE KIINNOSTUNEITA HENGELLISISTÄ ASIOISTA. Jos isoset haluavat tulla leirille, mutta eivät edes solidaarisuudesta ole kiinnostuneita kristillisestä sisällöstä, voi kysyä, tarvitaanko heitä muuhun

kuin tilastojen kaunistamiseen.

ISOSINA EI OLE EDELLISEN VUODEN RIPPIKOULULAISIA, vaan leireillä toimii kokenut ja taitava isosryhmä. Voi kysyä, eikö seurakunnallisen nuorisotyön pitäisi hyväksyä elämän vajavaisuutta. Isoset voisivat olla eläviä esimerkkejä siitä, että seurakunnassa hyväksytään myös keskeneräiset ja puutteelliset, ja rippikoululaiset huomaavat, että heille on paikka seurakunnassa jo nyt, eikä vasta muutaman vuoden ja monen koulutusjakson jälkeen.

ISOSINA ON VAIN NUORIA JA ENSIKERTALAISIA. Isosena toimiminen on vain välivaihe. Seurakunnan nuorisotoiminnassa on jotain vikaa, koska se ei houkuttele pitkäaikaiseen yhteyteen.

ISOSINA EI OLE NIITÄ, JOILLA ON JOKIN MUU AIKAA VIEVÄ HARRASTUS KUIN SEURAKUNNAN ISOSTOIMINTA. Isostoiminnasta on tehty seurakunnallinen erityishyve, joka tukee aikuisten käsitystä, että on olemassa jokin erityinen seurakuntaihminen laji. Lutherin »maallisen kutsumuksen ihmisellä» ei ole tilaa.

NUORISOTYÖN KAIKKI RESURSSIT KULUVAT RIPPIKOULUJEN JA ISOSTOIMINNAN JÄRJESTÄMISEEN.

Tavoittava työ – nuorten seurakuntalaisuuden tukeminen

Tavoittavassa nuorisotyössä seurakunnan jäsenet kohdataan kouluissa, oppilaitoksissa, harrastuksissa, työpaikoilla ja verkossa. Olennaista on kohtaaminen paikoissa ja tilanteissa, joissa nuoret jo ovat, ja joista heitä ei pyritä kokoamaan toisaalle.

Metro- tai juna-asemat, leikkipuistot, ostarit ja keskustan kauppakeskukset ovat nuorten ajanviettopaikkoja ja tarjoavat mahdollisuuksia tavata tuttuja ja tutustua uusiin. Ystävien kanssa oleskelu, istuskelu, juttelu ja kuljeskelu, eli hengailu, on olennainen osa monen nuoren vapaa-aikaa – nimenomaan sitä aikaa, joka on vapaata järjestetystä toiminnasta. Tärkeintä on sosiaalisuus ja yhdessäolo.

Kuva: Hannu Keränen.

Liikkeessä oleminen on nuorille ja nuorille aikuisille arkipäivää. He saattavat ongelmitta asua yhdellä, opiskella toisella ja harrastaa jotain kolmannella paikkakunnalla. Seurakunnan työntekijää kohdattaessa ei juuri ole merkitystä, minkä seurakunnan kirjoilla sattuu olemaan. Kun suunnataan työntekijöiden, hallinnon ja luottamushenkilöiden resursseja tavoitavassa työssä, seurakuntalaisuuteen ja ajatukseen omasta seurakunnasta on suhtauduttava joustavasti.

TYÖTÄ YHTEISÖJEN EHDOKSILLA

Menemällä ihmisten joukkoon haastetaan perinteistä käsitystä kirkkosalissa koontuvasta seurakunnasta. Kirkko ei ole yhteiskunnasta erillinen saareke, vaan on siellä, missä sen jäsenet ovat. Osallisuus ei edellytä järjestettyä toimintaa: tavoitettava työ avaa yhteisöllisyyden laajemmaksi. Kristittynä oleminen on enemmän kuin harrastus.

Tavoitettava työ ei perustu sattumanvaraisuuteen, vaan on tavoitteellista, suunnitelmallista ja laadukasta nuorisotyötä, jossa toimintaa keskitetään merkittäviin keskuksiin ja päivystys, jos sellaista päätetään järjestää, on säännöllistä ja helposti löydettävää.

Tavoitettava työ perustuu ajan antamiseen, läsnäoloon ja kuunteluun, jossa vahvistetaan toisen arvokkuutta ja ainutlaatuisuutta. Kirkko ei tuo valmiita vastauksia yhteisön keskelle, vaan on paikalla kysymässä »Kuinka voitte?» ja »Mitä haluaisitte?» Kohdatessa nuoria ympäristöissään seurakunnan työntekijä tai vapaaehtoinen on heitä varten.

Tavoitettavaa nuorisotyötä tehdään sen yhteisön ehdoilla, missä ollaan. Se merkitsee arkista, kristilliset arvot kantavaa läsnäoloa, ei julistuksellista työtettä tai lähetystyötä. Ratkaisujen tai puolen valitsemisen sijasta seurakunnan työntekijä turvaa nuorten olemista ja kasvurauhaa. Luottamus työntekijään syntyy yhdistelmästä, jossa toisaalta näkyy pitkäjänteinen työ viran ja kirkon tradition kantajana ja toisaalta asettuminen nuoren ehdoille.

Suhteessa muihin uskontoihin ja katsomuksiin kirkon roolina on luoda ymmärrystä ja tilaa hengellisille kysymyksille. Kirkko puhuu laajasti kaikkien uskontojen olemassaolon oikeutuksen puolesta, sillä on positiivisen uskonnonvapauden näkökulma. Parhaimmillaan työntekijät voivat toimia myös uskonnon ja kulttuurin tulkkeina.

*... työntekijän paikka olisikin päivällä koulu-
maailmassa, oppilaitoksissa ja työpaikoilla useammin
kuin kokouksissa ja toimistolla?
... jalkautumalla enemmän nuorten ympäristöihin myös
nuoret jalkautuisivat aika ajoin kirkolle?
... työntekijäjohtoisia toimintamalleja vähennettäisiin.
... nuorten omaa toimintaa mahdollistettaisiin
tarjoamalla yhteistyötä, tiloja, asiantuntija-apua
ja koulutusta?*

Nuoret verkossa

- Nuoret diginatiivit käyttävät laitteita ja verkkoa joustavasti ja toisella tavalla kuin aikuiset. He ovat käytön asiantuntijoita, eivät vanhemmat sukupolvet: nuorilähtöisyys on verkkotyössä ainoa mahdollisuus.
- Verkkomaailman vertaisviestintä ja tiedon saatavuus on muuttanut nuorten arvostuksia sekä suhteen auktoriteetteihin ja tietoon.
- Verkon sosiaalisuus on nuorille totta, ei kasvokkaista huonompaa.

Nuorisotyötä tehdään ja nuoria kohdataan muuallakin kuin kirkon kivijalassa. Ene-nevissä määrin nuorisotyötä tehdään myös verkossa. 2000-luvulla verkkotyö yleistyi ja kehittyi nuorisotyön viestinnän tarpeista kohti yhteisöpalvelujen ja vuorovaikutteisuuden hyödyntämistä.

Mediatutkija Mark Poster kutsuu nykyistä aikakautta »toiseksi media-ajaksi». Ensimmäiselle, joukkoviestinnän aikakaudelle oli tyypillistä viestinnän yksisuuntaisuus. Pieni tuottajajoukko tarjosi informaatiota suurelle määrälle kuluttajia. Toisen media-ajan viestintää leimaa vuorovaikutteisuus ja hajaantuminen. Jokainen, jolla on pääsy verkkoon, voi valita tiedon sieltä mistä haluaa.

Tämän päivän nuoret ovat eläneet koko elämänsä tietokoneiden ja internetin aikakaudella. Useimpia voi kutsua diginatiiveiksi. Vanhempi sukupolvi on pääsääntöisesti joutunut opettelemaan tietokoneiden käytön, internetin ja sosiaalisen median vasta aikuisena.

Nuorten maailmakuva on verkon ja sosiaalisen median myötä muuttunut. Viranomaisviestintä, jota kirkonkin viestintä usein on, ei enää edusta ehdotonta auktoriteettia. Sitä kyseenalaistetaan, siitä keskustellaan.

Tutkija Pertti Lappalainen on todennut, että verkko muuttaa sekä sosiaalisia suhteita että poliittista toimintaa. Kaverisuhteet ovat sosiaalisessa mediassa jatkuvasti läsnä ja yhteisestä sisällöntuotannosta tulee elämään paljon hauskuutta ja sisältöä. Toisaalta kiusaaminen ja yksinäisyyskin saavat uusia muotoja verkossa.

Verkon avulla muodostuneissa ryhmissä voidaan myös tiedottaa, ottaa kantaa ja kamppailla muutoin saavuttamattomilta tuntuvia valtatoimijoita, kuten yrityksiä, valtioita tai kirkkoja vastaan.

NETTI ON NUORELLE TOTTA

Nuorten tiedot ja tuki omille mielipiteille löytyy ennen kaikkea somesta, sosiaalisesta mediasta. Facebook on Suomessa sosiaalisen median välineistä tällä hetkellä suosituin, mutta uusia välineitä syntyy koko ajan.

Seurakunnan nuorisotyölle haastavinta eivät olekaan viestintävälineet ja niiden käyttö, vaan perustavanlaatuisen ajattelutavan muutos niiden takana. Sukupolvien välillä näkökulmat ovat erilaiset.

Työntekijän on hyvä tiedostaa, mitä internet nuorelle merkitsee: jotta nuorisotyötä voidaan tehdä, sen on sopeuduttava nuorisokulttuuriin ja sen mukanaan tuomiin ilmiöihin. Vasta sitten nuorille suunnatussa verkkotyössä voi saavuttaa jotain.

Ennen kaikkea verkko on vertaisviestinnän mekka. Verkossa tietoa ja muita sisältöjä luodaan ja arvioidaan usein kollektiivisesti. Traditionaalisten verkkosivujen merkitys vähenee ja sosiaalisen median kanavien lisääntyä.

Verkko on nuorille muun muassa yhteydenpitoa kavereihin, tiedonhakua, pelien pelaamista, musiikin ja videoiden lataamista sekä asioiden hoitamista.

Verkossa keskustellaan, tutustutaan, muodostetaan ryhmiä, sovitaan tapaamisia, tehdään kaikkea sitä, mikä kuuluu muutenkin elämään. Verkko ei ole virtuaalinen maailma, vaan toimintaympäristön laajennus. Se haastaa seurakuntarajat ja mahdollistaa identiteetin rakentamisen paikallisseurakunnasta riippumatta.

Verkossa syntyneet tai pelkästään verkossa toimivat yhteisöt voivat olla nuorille yhtä merkityksellisiä kuin mitkä tahansa muutkin yhteisöt. Näiden ryhmien avulla nuorten maailmankuva, arvot ja normit voivat kehittyä sosialisaatioprosessin kautta, kun nuori hakee tukea itsenäistymiselleen perheensä ulkopuolisilta ryhmiltä ja kontakteilta.

Nuorten yhteisökasityksiin eivät siis enää vaikuta perinteiset vaatimukset yhteisön jaetusta yhteisestä fyysisestä tilasta, jossa yhteisön jäsenten täytyy voida kohdata toisensa kasvokkain. (Joensuu 2007)

NUORILÄHTÖINEN TYÖOTE VERKOSSA

Niin kuin nuorisotyössä yleensäkin, verkossa tehtävässä työssä on oltava mukana nuorilähtöinen työote. Nuorten täytyy saada valita aika ja paikka, jossa he tulevat omilla ehdoillaan kohdatuiksi.

Verkossa kohtaamiseen liittyy myös anonymiteetti, joka on erityinen mahdollisuus nuoren kasvun tukemisessa. Joistain asioista on helppo puhua aikuiselle täysin nimettömästi, ilman riskiä tulla tunnistetuksi verkossa tai sen ulkopuolella. Toisin on nimimerkkiä tai nimeä käytettäessä.

Nuorisotyön tehtävänä on tukea nuorta hänen kasvussaan kohti aikuisuutta ja itsenäisyyttä, luomalla osallistumisen ja osallisuuden vahvistumisen mahdollisuuksia nuoren elämässä. Ammattiosaaminen ei näiltä osin häviä verkossakaan.

Verkkokeskustelun nopeus, sanaston erilaisuus, sekä riippumattomuus ajasta ja paikasta voivat kuitenkin hämmentää työntekijää. Onkin turha yrittää näytellä diginatiivia. Tämän tosiasian tunnustaminen auttaa eteenpäin myös dialogissa.

Nuorille suunnatussa verkkotyössä vaaditaan ennen kaikkea herkkyyttä muutuville olosuhteille ja valmiutta vastata nuorten tarpeisiin, tarjota heille tilaa ja toiminnan mahdollisuuksia.

»Kasvattajien kannalta internetin ja sen ilmiöiden tunteminen ja ymmärtäminen eivät enää ole pelkästään kiinnostuksen ja tahdon asioita, vaan myös vaatimus nuorten kohtaamisessa – tapahtui se sitten verkossa tai sen ulkopuolella.» (Jokinen, Sähköä ilmassa 2011)

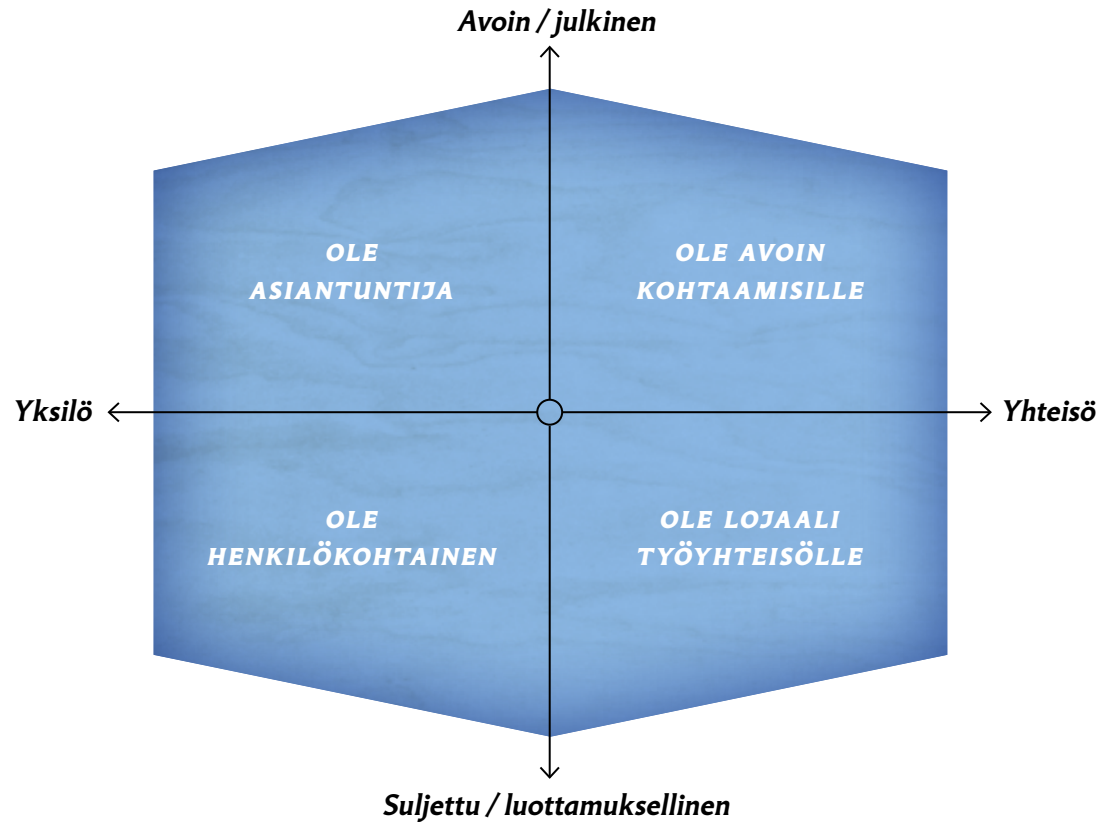
ENTÄ JOS

... netin kautta nuori saisi kirkkoon paikallista seurakuntaa laajemman perspektiivin, paitsi kansallisena myös maailmanlaajana Kristuksen kirkkona?

... seurakunta käynnistäisi mediapajan, hankkisi tusinan mobiililaitteita tuotosten tekemiseen ja antaisi nuorten luoda muodon ja sisällön?

... kirkko käyttäisi sosiaalista mediaa enemmän kuulemiseen kuin omaan viestintään?

SOSIAALISEN MEDIAN SUUNTAVIIVOJA

NUORILLE SUUNNATUN VERKKOTYÖN FOORUMI (NUSUVEFO)

NuSuVeFo on poliittisesti ja uskonnollisesti sitoutumaton yhteistyöverkosto. Verkoston arvot perustuvat YK:n Lapsen oikeuksien sopimukseen.

Verkoston tavoite on työn kehittäminen, verkostoituminen, tietotaidon vaihtaminen, tutkimustoiminnan edistäminen sekä verkossa tehtävän työn tunnetuksi ja läpinäkyväksi tekeminen.

Verkkotyön foorumi on työstänyt verkossa tehtävälle nuorille suunnatulle työlle eettiset periaatteet. Ne jakautuvat yhteydenottajan oikeuksiin ja velvollisuuksiin, ja verkossa toimivan ohjaajan oikeuksiin ja velvollisuuksiin.

YHTEYDENOTTAJAN OIKEUDET JA VELVOLLISUUDET

- Yhteydenottajalla on oikeus tietää, minkä ikäisille palvelu on tarkoitettu.
- Yhteydenottajalla on oikeus tietää, voiko hän ottaa yhteyttä nimettömänä ja onko keskustelu luottamuksellista.
- Yhteydenottajalla on oikeus luotettavaan, turvalliseen ja oikeudenmukaiseen palveluun. Yhteydenottaja ohjataan tarvittaessa muiden palveluiden piiriin.
- Yhteydenottajalla on oikeus saada tietoa palvelusta ja sen järjestäjästä, tietosuojasta ja tietojen käsittelystä sekä antaa palautetta palvelusta.
- Yhteydenottajalla on velvollisuus noudattaa palvelun sääntöjä.

VERKOSSA TOIMIVAN OHJAAJAN OIKEUDET JA VELVOLLISUUDET

- Ohjaaja on vapaaehtoinen tai palkattu työntekijä.
- Ohjaajalla on oikeus saada tehtävänsä koulutusta ja säännöllistä ohjausta.
- Ohjaajalla on oikeus tietää, voiko hän pysyä palvelussa nimettömänä.
- Ohjaajalla on oikeus olla suostumatta epäasialliseen kohteluun.
- Ohjaajalla on velvollisuus puuttua sääntöjen vastaiseen käyttäytymiseen.
- Ohjaajalla on velvollisuus sitoutua taustaorganisaationsa toimintaperiaatteisiin ja arvoihin.
- Ohjaajalla on oikeus luopua vaitiolovelvollisuudesta, mikäli tulee ilmi suunnitteilla oleva tai jo tapahtunut vakava rikosasia tai lastensuojelullinen huoli. Luopuessaan vaitiolovelvollisuudesta ohjaajan on ilmoitettava siitä yhteydenottajalle mahdollisuuksien mukaan.
- Keskustelussa ohjaaja on yhteydenottajaa varten. Hän ei käsittele keskustelussa omia asioitaan, eikä tee päätöksiä yhteydenottajan puolesta.
- Ohjaajan antama ohjaus on asianmukaista ja luotettavaa. Yhteydenottajat ohjataan tarvittaessa muiden palveluiden piiriin.
- Ohjaaja ei pidä yhteyttä yhteydenottajiin työajan ulkopuolella.

Oppilaitosyhteistyö

- Oppilaitosyhteistyöllä tarkoitetaan yhteistyötä peruskoulujen ja muiden oppilaitosten kanssa.
- Tuoreessa kyselyssä suurin osa maamme peruskouluista nimesi seurakunnan tärkeimmäksi yhteistyökumppanikseen.
- Kirkon, koulun ja oppilaitosten yhteistyö perustuu pitkään yhteiseen historiaan, mutta parhaiten sitä motivoi yhteinen tavoite lasten ja nuorten kokonaisvaltaisesta kasvusta ja hyvinvoinnista. Siihen sisältyy myös oikeus omaan uskontoon.

Seurakunnan oppilaitosyhteistyön perusteena on näkemys siitä, että seurakunta on siellä, missä seurakuntalaiset ovat: seurakunta ei saapastele työntekijän hahmossa piipahtamaan lähikoululle, vaan työntekijä saapuu koululle tullessaan seurakunnan keskele.

Oppilaitoksen ja seurakunnan keskinäinen työnjako on selkeä: uskontokasvatus on oppilaitoksen tehtävä ja kristillinen kasvatus, eli kasteopetus kirkon. Hyvässä yhteistyössä molemmat tulevat laadukkaasti hoidetuiksi.

Oppilaitosyhteistyössä, erityisesti peruskoulussa saavutetut kohtaamisten lukumäärät näyttävät tilastoissa hyviltä, mutta työssä on tärkeää jatkuvasti tarkastella sitä, kuinka kohtaamisista voitaisiin lisätä toisen ja kolmannen asteen oppilaitoksissa, ja että niistä saataisiin myös mahdollisimman laadukkaita.

Tarvitaan molemminpuolista kunnioitusta ja luottamusta. Selkeät pelisäännöt pitävät koulujen ovet auki ja kenties voivat avata sulkeutuneita uudelleen. Työnjakoa voidaan selkiyttää kunnan ja seurakunnan välisellä sopimuksella yhteistyöstä. Siihen kirjataan yhteiset tavoitteet ja vakiintuneet toimintamallit, jotka pyritään toteuttamaan kunnan kaikissa kouluissa yhdenvertaisuuden turvaamiseksi. Tällaisia voivat olla vaikkapa leirikoulut, ryhmäytymiset ja rippikouluinfot.

Kunkin oppilaitoksen lukuvuosisuunnitelmaan kirjataan vuositason sovitut yhteistyömuodot, jolloin ne ovat ajoissa kaikkien tiedossa. Opetussuunnitelma ja lukuvuosirytmä vaikuttavat yhteistyön suunnitteluun, ajoitukseen ja sisältöön.

OSALLISUUDEN JA TUTTUUDEN RAKENTAMISTA

Oppilaitosten uskonnolliset tilaisuudet, kuten jumalanpalvelukset, konsertit tai päivänavaukset, ovat uskonnon harjoittamista. Yhdessä ja ajoissa suunnitellen tällaisista voi tulla hyvinkin odotettuja tilanteita. Nuorten on tärkeä päästä osallisiksi seurakuntalaisuudestaan myös oppilaitoksissa osallistumalla suunnitteluun ja toteuttamiseen.

Monikulttuuristuvassa toimintaympäristössä seurakunnan tulee olla kiinnostunut koko yhteisöstä ja kaikesta sen toiminnasta, eikä vain omista jäsenistään ja uskonnonopetuksesta.

Oppilaiden lisäksi huomiota tulee kiinnittää myös opettajien ja muun henkilökunnan kohtaamiseen. Tämä korostuu etenkin kriisitilanteissa. Silloin on luontevaa pyytää apua seurakunnasta, jos hyvä yhteys on jo ennestään olemassa. Tutuus luo turvallisuutta.

Laajempaa, koko oppilaitosyhteisön näkökulmaa tarvitaan myös yhteistyössä oppilashuollon kanssa, vapaa-ajan toiminnassa, sekä kotien kasvatustehtävän tukemisessa vaikkapa vanhempainilloissa. Seurakunnan toiminta voi tulla tutuksi myös oppilaitoksen kautta.

ENTÄ
JOS

- ... oppilaitoksesta tulisi työntekijän työpiste ja seurakunnan toimintoja järjestettäisiin oppilaitoksella?
- ... seurakunta synnyttäisi oppilaitoksessa vuoropuhelua uskosta ja pyhästä eri tavoin ajattelevien kesken?
- ... oppilaitosyhteistyössä keskityttäisiin nuorten osallisuuden vahvistamiseen seurakunnan jäsenenä, järjestämällä tilanteita joissa voi itse tehden nähdä, kokea ja ymmärtää asioita?

Kuva: Sinikka Ojala.

Etsivä ja muu diakoninen nuorisotyö

- Kirkon erityisnuorisotyössä yhdistyvät kasvatus ja diakonia. Molemmat ovat kirkon perustehtäviä.
- Työn tekemisessä korostetaan lapsen ja nuoren luovuttamatonta arvoa, yksilöllisyyttä, omaehtoisuutta ja itsemääräämisoikeutta.
- Erityisnuorisotyössä korostuu kirkon strategia mennä sinne missä ihmiset ovat, sekä ihmisestä lähtevä työote, läsnäolo ja luottamus.

Kirkon tekemä etsivä nuorisotyö kuuluu diakoniseen perustehtävään. Se on kristilliseen rakkauteen perustuvaa avunantamista erityisesti niille lapsille ja nuorille, joiden hätä on suurin ja joita ei muuten muussa toiminnassa kohdata.

Etsivää nuorisotyötä toteutetaan ammatillisesti sekä työntekijöiden että vapaaehtoisten voimin esimerkiksi Saapastyössä. Kohderyhmänä ovat syrjäytymisvaarassa olevat tai jo syrjäytyneet lapset ja nuoret.

Etsivä nuorisotyö korostaa lapsen ja nuoren yksilöllisyyttä, omaehtoisuutta, itsemääräämisoikeutta ja luovuttamatonta arvoa. Työtä tehdään luottamuksellisuuden piirissä.

Kirkon etsivän nuorisotyön tavoitteet nousevat lasten, nuorten ja perheiden yksilöllisistä tilanteista ja tarpeista. Päämääränä on kokonaisvaltaisen kasvun tukeminen ja sitä uhkaavien haittatekijöiden minimointi. Kohtaaminen ja tukeminen on tärkeää kaiken aikaa, ei vain kehitykseen tai koulumaailmaan liittyvissä nivelvaiheissa.

TUKI ELÄMÄN KRIISEISSÄ

Yleisimmät nuorta kohtaavat vaikeat elämänkriisit liittyvät perheen hajoamiseen, perheenjäsenen tai omaan sairastumiseen tai läheisen ihmisen kuolemaan.

Monista vaikeista asioista mennään läpi lämpimän lähimmäisavun turvin, jossa nuorta kutsutaan mukaan yhteiseen tekemiseen ja häntä kuunnellaan. Kasvatusalan työntekijän apu toteutuu usein vanhemmuuden ja koko perheen tukemisena, mikä voi olla esimerkiksi keskustelutukea tai vertaisryhmätoimintaa.

Kaiken tuen lähtökohtana on luottamuksen rakentuminen. Nuorilta kysyttäessä yksinäisyys on suurin syrjäyttävä tekijä ja peräti kolmannes nuorista kokee itsensä yksinäiseksi.

DIAKONINEN PERHETYÖ

Entä jos perhettä ei ole tai perheen aikuiset ovat kykenemättömiä edes oman elämän hallintaan? Diakoniatyössä kohdataan näitä perheitä. Pääsääntöisesti aikuisia kohtaavassa työssä on tärkeä muistaa yksinkertainen kysymys perheen vanhemmalle: miten lapset voivat?

Oman työyhteisön diakoniatyön ja kasvatuksen ammattitaidon yhdistäminen vuoropuhelun kautta antaa eväitä tukea vaikeassa elämäntilanteessa olevia tyttöjä ja poikia perheineen.

Myös vapaaehtoisten käyttäminen vertaistukena ja työntekijöiden apuna on muuttuvassa kirkossa tulevaisuutta. Pelkin työntekijävoimin ei ole mahdollista toimia.

YHTEISTYÖTÄ SEURAKUNNAN SISÄLLÄ

Nuorelle ei ole väliä, saako tarvitsemaansa apua ja tukea diakonian, nuorisotyön tai jumalanpalveluskasvatuksen työalasta, vaan se, että hänet kohdataan ja sitten saat- taen vaihdetaan, mikäli toiminnan tukijat vaihtuvat.

Estävätkö seurakuntien työmuotojen rakenteet jatkuvaa kohtaamista vai mahdollistavatko ne sen? Tämä on nostettu jopa kirkon kohtalonkysymykseksi (Heinonen ja Porkka).

Se, miten Jeesus suhtautui lapsiin ja nuoriin sekä diakonia kirkon perustehtävänä antavat kirkon erityisnuorisotyölle ja nuorisodiakonialle vahvan perustan. Tulevaisuudessa on olennaista myös se, miten erityisnuorisotyön työtettä ja osaamista osataan hyödyntää muissakin työmuodoissa.

Ainoastaan yhteistyöllä voidaan tarjota paras mahdollinen tuki tämän päivän moninaisissa haasteissa. Tämä koskee seurakunnan eri työmuotoja ja muita yhteistyötahoja.

... kasvatus ja diakonia etsivät ja kohtaavat yhdessä eri elämäntilanteissa olevia nuoria?

... etsittäisiin ja kohdattaisiin niitä, joilla on vasta riski syrjäytyä?

... seurakunnassa kehitettäisiin erityisesti osallistavan vertaistoiminnan muotoja?

Monikulttuurisuus

- Monikulttuurisuus koskee paljon laajempaa joukkoa kuin maahanmuuttajia: kehitysvammaisista seksuaalivähemmistöihin.
- Seurakunnan nuorisotyötä pitää jo luomisen teologiasta käsin tehdä eroja kuullen ja kunnioittaen.
- Mitä monikulttuurisempi seurakunnan nuorisotyö on, sitä enemmän se muistuttaa Kristuksen kirkkoa maailmassa.

Monikulttuurinen seurakunta antaa tilaa eri tavalla ajatteleville ihmisille ja erilaisille kristillisen uskon ilmauksille. Perinteisesti monikulttuurisuus on merkinnyt kulttuurien välistä keskustelua, arvostusta ja vuorovaikutusta. Mitä moninaisempi seurakunta on jäseniltään, sitä enemmän se muistuttaa Kristuksen kirkkoa maailmassa.

Monille tämän päivän lapsille ja nuorille monikulttuurisuus on luontevaa arkipäivää, koska he ovat jo syntyneet monikulttuuriseen yhteiskuntaan. Kirkossa ja seurakunnissa monikulttuurisella työllä sen sijaan on ensisijaisesti tarkoitettu lähetys- ja kansainvälistä työtä sekä maahanmuuttajien parissa tehtävää työtä.

Mitä avoimempi seurakunta on, sitä paremmin se voi olla osallisuuden yhteisö. Ollaanko seurakunnan nuorisotyössä aidosti kiinnostuneita alueelle muuttavista ja siellä jo asuvista ihmisistä

Monikulttuurinen nuorisotyö edellyttää ohjaajalta monesti henkilökohtaista paneutumista ja kiinnostumista eri etnisten ryhmien ja nuorten välistä tasa-arvoa koskeviin kysymyksiin, mutta monikulttuurisuuden tulisi olla koko työyhteisön haaste.

MAAHANMUUTTAJATYÖ EDELLYTTÄÄ LUOTTAMUKSEN RAKENTAMISTA
Seurakunnan nuorisotoiminnassa ei useinkaan ole huomioitu, että suomalainen nuorisotoiminta saattaa olla monessa perheessä outo ja vieras asia, eikä nuorten toisessa kotimaassa ole totuttu vastaavaan organisoituun vapaa-ajanviettoon. Nuorisotyöntekijä saatetaan samaistaa viranomaiseen, joka ilmoittaa perheen ja nuoren asioista eteenpäin.

Nuorisotyön tunnetuksi tekeminen maahanmuuttajataustaisissa perheissä onkin nuorisotyön avoimuuden kannalta keskeistä. Vanhempien luottamuksellinen suhde nuorisotyöntekijään on oleellinen asia myös eritaustaisten nuorten rekrytoimisessa toimintaan.

Lisäksi luottamus mahdollistaa rakentavien keskustelujen käymisen vanhempien ja nuorisotyöntekijän välillä. Kun kyse on nuorisotyöstä monikulttuurisessa ympäristössä, kysymykset vanhempien kanssa tehtävästä yhteistyöstä nousevat väistämättä keskeisiksi. Millä tavalla kasvatus moniarvoistuu monikulttuurisessa nuorisotyössä? Kenen ehdoilla käydään keskusteluja »oikeasta» ja »väärästä» kasvatuksesta?

MONIKULTTUURISUUS ON MAAHANMUUTTOA LAAJEMPI KYSYMYS

Kysymys monikulttuurisuudesta ei ole vain maahanmuuttajakysymys. Kasvanut maahanmuutto vain lisää jo olemassa olevaa monikulttuurisuutta.

Kansallisista kulttuurivähemmistöistä saamelaisilla alkuperäiskansana sekä romaneilla ja muilla ryhmillä on lakiin perustuva oikeus ylläpitää ja kehittää omaa kieltään ja kulttuuriaan. Saamelaisilla on kulttuurinen itsehallinto, josta vastaa Saamelaiskäräjät.

Kielellisiin vähemmistöihin kuuluvat käyttävät muuta kuin valtaväestön kieltä. Suomi ja ruotsi ovat kansalliskieliä, joita on oikeus käyttää viranomaisten kanssa asioidessa. Suomen kielellä on sama asema saamelaisalueilla. Myös viittomakielisten kielelliset oikeudet perustuvat lakiin. Lisäksi oikeudesta käyttää vieraista kieliä ja saada tulkin apua on säännöksiä esimerkiksi hallintolaissa.

Maahanmuuttajiin kuuluvat Suomeen tulleet turvapaikanhakijat, pakolaiset, siirtolaiset, paluumuuttajat ja muut ulkomaalaiset. Suurimmat maahanmuuttajaryhmät ovat Venäjältä ja Virosta. Uskonnon- ja omantunnonvapaus on perustuslakiin kirjattu perusoikeus. Se takaa oikeuden tunnustaa ja harjoittaa uskontoa, ilmaista vakaumus ja kuulua tai olla kuulumatta uskonnolliseen yhdyskuntaan.

Suomessa on vahvoja perinteisiä vähemmistöjä – suomenruotsalaiset ja saamelaiset – ja muita kieli- ja kulttuurivähemmistöjä kuten viittomakieliset, romanit, vanhavenäläiset ja tataarit. Myös eri vammaisryhmillä, eri uskontokuntiin kuuluvilla, seksuaalivähemmistöillä ja eri ikäryhmillä, erityisesti nuorilla, on omia kulttuurisia erityispiirteitä.

Monikulttuurisessa nuorisotyössä nuorisotyöntekijä on koulutettu huomaamaan nuorten erilaiset taustat ja vaihtelevat tarpeet, hänellä on herkkyyttä ja uskallusta myös korostaa joidenkin nuorten osallisuuden tukemista. Nuorten arvomaailmojen erilaisuus sekä etniset, sukupuoliset ja uskonnolliset erot, seksuaalinen suuntautuminen ja kulttuuriset oikeudet on tärkeää tunnustaa.

Monikulttuurisuus on sosiaalisen vahvistamisen ja aktiivisen kansalaisuuden rinnalla kirjattu myös nuorisolain (2006) tavoitteiksi.

Nuoren sukupolven monikulttuurisuuteen liittyviä kehittämistarpeita on käsitelty yhteiskunnassa lähinnä koulutukseen ja työelämään liittyvien kysymysten kautta. Vapaa-aika- ja ystävyyssverkostot ovat kuitenkin tärkeitä tekijöitä nuorten yhteiskuntaan kiinnittymisen kannalta.

Suomessa vuonna 2004 voimaan tulleen yhdenvertaisuuslain ja siihen liittyvien velvoitteiden tarkoituksena on edistää ja turvata yhdenvertaisuuden toteutumista

Kuva: Jaakko Kaartinen-Koutaniemi.

valtionhallinnossa, kunnissa ja julkisoikeudellisissa yhteisöissä. Yhdenvertaisuuden toteutuminen edellyttää usein vähemmistöjen tarpeiden erityistä huomioon ottamista palveluita ja tukimuotoja suunniteltaessa, myös seurakunnassa.

MONIKULTTUURISUUS TYÖYHTEISÖSSÄ JA VAPAAEHTOISTYÖSSÄ

Kunnissa nuorisopalveluihin on palkattu vähemmistötaustaisia työntekijöitä nimenomaan siitä syystä, että nuorisotyön monikulttuuriset kysymykset tulisivat työssä paremmin huomioiduiksi. Seurakunnissa viranhaltijan kelpoisuusedellytyksenä on kirkon jäsenyys, mutta vapaaehtoistoiminnassa kirkon jäsenyyttä ei välttämättä edellytetä.

Työntekijöiden ja vapaaehtoistoimijoiden erilaiset taustat herättävät kysymyksiä myös työyhteisön monikulttuurisesta luonteesta: miten työyhteisöä ja organisaatiota kehitetään erityisesti monikulttuurisesta näkökulmasta?

Miten saada koulutusta monikulttuuristen kysymysten huomioimiseksi, vai voiko hyväksi työntekijäksi oppia ainoastaan käytännön kokemuksen kautta?

Miten vapaaehtoistyöntekijän tausta vaikuttaa nuorisotoiminnan avoimuuteen ja nuorten rekrytointiin?

Kun eri taustoista tulevat ihmiset tekevät töitä samassa työyhteisössä, on keskeistä, että työntekijät kokevat, että heitä kohdellaan työpaikallaan tasa-arvoisesti. Tämä tarkoittaa myös sitä, että erilaisista kasvatukseen liittyvistä arvoista puhutaan avoimesti ja eroavia mielipiteitä ja näkemyksiä kunnioitetaan.

ENTÄ JOS

... jokaisella seurakunnalla olisi yksi kummilapsi ja nuorilla oma nimikkokohde tai -lähetti?

... samalla leirillä voisivat nuorten kanssa kohdata ja toimia vaikkapa ystävyysseurakuntien nuoret, maahanmuuttajat tai kehitysvammaiset?

... seurakunta julistaisi itsensä syrjinnästä vapaaksi alueeksi?

Vapaaehtoisuus – nuoret aktiivisina seurakuntalaisina

- Aktiivinen seurakuntalaisuus vie laajemmalle yhteisöihin ja elämän ympäristöihin, toimimaan myös seurakuntatalon seinien ulkopuolella.
- Kirkossa arvostetaan taitoa rohkaista, kannustaa, innostaa ja jakaa vastuuta.

Nuoret tarvitsevat yhteisön, jossa oleskella, pohtia elämän kysymyksiä ja toimia. Seurakunnilla on sellaiseen resurssit, mahdollisuudet ja osaamista: tiloja, työntekijöitä ja jonkinlainen yhteisö jo valmiina. Nuorten toiminnassa on usein myös perinnettä vaikuttamisesta itse ja toiminnan suunnittelemisesta yhdessä.

Seurakunnissa on myös olemassa lukuisia toimivia konsepteja nuorten vapaaehtoisuudesta. Toisaalta ollaan lukkiutuneita tuttuun ja turvalliseen. On paljon käyttämättömiä mahdollisuuksia eri-ikäisten yhteisistä projekteista sekä aikuisten vapaaehtoisten käytöstä vapaaehtoisina nuorisotyössä.

Kansainvälisiä yhteyksiä, vaihtoa ja vapaaehtoistoimintaa voisi harrastaa paljon aktiivisemmin, samoin yhteisiä projekteja muiden seurakuntien kanssa.

Aktivoituakseen nuoret tarvitsevat elämän ihmettelyä yhdessä: eri puolien valottamista, tutkimista, aktiivista tutustumista, pohtimista, problematisointia, kokeilemista, arviointia...

Nuoret tarvitsevat paljon rohkaistusta: että joku näkee kaikkein syrjäytyneimmässäkin nuorissa mahdollisuuksia ja osaamista, ja vahvistaa niitä.

Nuorella on lupa kokeilla ja myös epäonnistua, korjata ja yrittää uudelleen. Samalla pitää voida luottaa, että mukana on aikuisia, jotka pitävät huolta siitä, ettei mennä liian pahasti metsään. Oppiminen tapahtuu tekemisen ja yhdessä pohtimisen tuloksena.

Tarvitaan aineellisia resursseja, vaikkapa oma budjetti toiminnalle, josta nuoret vastaavat.

Nuoret tarvitsevat tietoa mahdollisuuksista. Kuinka nuoret saatetaan yhteistyöhön esimerkiksi diakonian, varhaiskasvatuksen tai lähetyksen kanssa? Verkostojen kautta löytyy yhteistyömahdollisuuksia myös järjestöjen ja muiden alueen toimijoiden kanssa. Enemmän voitaisiin tehdä koulujen, järjestöjen, urheiluseurojen, lastensuojelulaitosten, nuorisotalojen ja oppilaitosten kanssa. Nuoria ei aina tarvitse saada seurakuntaan, jotta jostain voidaan tehdä yhdessä. Voidaan ehdottaa yhteistyötä ja haastaa erilaisia olemassa olevia ryhmiä tekemään.

LUOTETAAN TOIMINTAA NUORTEN KÄSIIN

Nuorilla on paljon halua tehdä hyvää. Yhtä puhuttelevat ekologiset, kansainväliset tai kestävän kehityksen teemat, toista nuorten vertaistuki tai ikäihmisten auttaminen. Vapaaehtoisen palvelun tai muun vapaaehtoistoiminnan edellytys on toimijan motivaatiossa.

Innostuksen syyt vapaaehtoisuuden taustat vaihtelevat. Työntekijän tehtävä on tunnistaa ja tukea nuoren motivaatiota, jotta hän voi toimia.

Uskallanko luottaa toimintaa nuorten käsiin? Luottamus syntyy toiminnan ja tutustumisen kautta, mutta työntekijän tietoisella päätöksellä: päätämme luottaa ja katsomme mitä tapahtuu.

Oikea tarve herättää halua toimia oikein. On paljon kokemuksia siitä, että ihmiset toimivat niin kuin heidän odotetaankin. Jos joku nähdään epäluotettavana, varkaana ja tyhmänä, hän alkaa toteuttaa odotuksia. Jos samalle ihmiselle osoitetaan luottamusta, hänen ideansa otetaan vakavasti ja häntä pidetään pätevänä, hän myös käyttäytyy sen mukaisesti.

Vapaaehtoisuuden äärellä työntekijöiltä vaaditaan epävarmuuden sietokykyä, sen sietämistä, ettei kaikki mene ihan omien ajatusten mukaan. Yhdessä syntyy kuitenkin enemmän kuin mitä työntekijä olisi yksinään voinut tehdä.

Toiminta itsessäänkin voi olla motivoivaa, mutta samalla se avaa myös mahdollisuuksia itsetutkiskeluun ja omien arvojen peilaamiseen.

Aiemmat kokemukset voivat innostaa jatkamaan toimintaa tai seikkailunhalu ajaa kokeilemaan ja oppimaan uutta.

Sosiaalisten kontaktien merkitys, yhteishenki ja kuulumisen kokemus antavat läheisyyden tunnetta. Itsemäärittelyyn mahdollisuus pitää kuitenkin etäisyyden säätelyn langat turvallisesti omissa käsissä. Vapaaehtoistyössä ei ole velvoitteita enempään kuin itse haluaa.

Saamisen ja antamisen suhteet vaihtelevat. Joskus toiminnan lopputulema voi olla kaikille osapuolille rikkaampi kuin osattiin odottaakaan.

KUULEMISTA, KOHTAAMISTA JA YHTEISTYÖTÄ

Usein nuoret toimivat porukoissaan, aikuiset omissaan. Toiminnan mahdollisuudet rajoittuvat nuorisotyön sisälle. Pahimmillaan nuorisotyö kääntyy sisäänpäin, eikä toisten toiminnasta ja mahdollisuuksista edes tiedetä. Ei katsota ulos seurakuntien seinien sisältä, eikä oman ikäryhmän sisältä.

Jotta hyviä asioita tapahtuu, tarvitaan paljon yhteistyötä, kuuntelemista ja kohtaamista työntekijöiden välillä, mutta yhteistyötä ja yhteistä tekemistä pitää olla myös nuorten kanssa.

On murrettava kulttuuri, jossa työntekijät suunnittelevat ja miettivät keskenään, mitä toimintaa tarjotaan ja ihmettelevät sitten, kun se ei »kelpaa».

Viranhaltijakeskeisyyden purkamiseksi yhteistyökumppanit ja nuoret on alusta saakka otettava mukaan suunnittelemaan, toteuttamaan ja arvioimaan sekä kehittämään asioita yhdessä. Työntekijät luovat puitteet ja huolehtivat suunnasta, tukevat ja resursoivat, mutta antavat myös tilaa, luvan ja luottamusta.

Kyse on ammattitaidosta: nuorisotyön ammatillisuuteen on vahvemmin sisällytettävä muiden evästämistä ja ohjaamista. Kyse on myös työ- ja seurakuntanäystä: olenko työntekijänä itse se aktiivinen toimija ja toimintojen pyörittäjä, vai se joka koordinoi, ohjaa ja oppii yhdessä ihmisten kanssa?

ENTÄ JOS

... kirkko tarjoaisi mahdollisuuksia myös satunnaiseen palveluun ja vapaaehtoistoimintaan niille, jotka haluavat toimia lyhytkestoisesti ja omista, eri tavoin rajallisista mahdollisuuksistaan käsin?

... löytyisi sellainen työnäky, jossa olisi tilaa kaikenlaisille nuorille olla ja toimia seurakunnassa. Vieläpä niin, ettei työntekijä halua muuttaa nuorta tietynlaiseksi?

... uudenlaisen toiminnan mahdollistamiseksi jätettäisiin jotain vanhaa pois? Löytyykö rohkeutta?

Kuva: Alpo Syvänen.

Vastuu ympäristöstä

- Seurakunnan tulee edistää omalla esimerkillään ja toiminnallaan ympäristöystävällisten asenteiden vahvistumista.
- Vastuullisuus:
 - Varjelemme luomakuntaa
 - Käytämme kaikkia voimavaroja vastuullisesti.
 - Tavoittelemme kohtuullisuutta elämäntavoissa
- Jumala ei kirjoita ilosanomaansa vain Raamattuun vaan myös puihin ja kukkiin ja pilvin ja tähtiin. *Martti Luther*

Ympäristönsuojelu kuuluu olennaisena osana kristinuskon arvomaailmaan. Se on suorastaan kirkon oppiin sidottu kysymys. Luonnon vaaliminen on jokaisen kristityn tehtävä. Ympäristötietoisuus ja ekologisen vastuun kantaminen tuovat kirkon toimintaan raikkautta ja uutta näkökulmaa.

Luonnonsuojelu ja ympäristöasiat kiinnostavat tämän päivän nuoria ja nuoria aikuisia. Esimerkiksi pyöräily, eettisempi kuluttaminen ja jätteiden lajittelu ovat monelle arkipäiväisiä valintoja oman ympäristövastuun kantamiseksi.

Seurakunnassa voidaan pohtia elämää, sen tavoitteita ja todellisuutta ympäristön kannalta. Kestävää, ympäristön huomioivaa elämäntapaa mietitään esimerkiksi omien asumisen, liikkumisen, kuluttamisen ja ruokaan liittyvien valintojen kautta.

On helppoa listata asiat joita tarvitaan, mutta hyvä on myös pohtia, onko varaa olla ilman itsestäänselvyyksinä pidettyjä asioita. Onko oma elämä ympäristön kannalta kestävä?

Viimeistään omien lasten syntymän myötä moni nuori aikuinen pysähtyy miettimään, mitä lautaselleen laittaa tai miten kulutustottumuksillaan vaikuttaa tulevien sukupolvien mahdollisuuksiin.

OTETAAN LUOMAKUNTA-AJATTELU NUORISOTYÖN VAHVUUDEKSI

Monen nuoren aikuisen on vaikea löytää syitä seurakunnan jäsenyydelle, saatikka halukkuutta kirkon toimintaan osallistumiseksi. Mutta jos kirkko mielletäisiin oikeudenmukaiseksi, avarakatseiseksi ja suvaitseväiseksi diakonian ja vastuullisten ekotekojen kirkoksi, voisiko tilanne olla toinen?

Ympäristöasiat, ekoilu ja luomakunnan vaaliminen voisi antaa mielekkään linkin seurakuntaan. Kirkolla on tämänpuoleisuudesta paljonkin sanottavaa seurakuntalaisilleen.

Kirkolla on kiitetty ympäristöohjelma ja ympäristödiplomijärjestelmä. Kirkossa ja seurakunnissa monia käytännön valintoja on tehty vastuullisuutta ja kestävyyttä vaalien. Valinnat ja arvot eivät kuitenkaan näy eivätkä kuulu seurakuntalaisille niin kuin pitäisi, vaan jäävät yksilö- ja pelastuskeskeisen sanoman varjoon. Entä näkyvätkö ne rippikoulussa?

Tarjolla on jo esimerkiksi Vihreiden riparien malleja. Käytännön ratkaisut leireillä voivat olla hyvin yksinkertaisia: entäs jos jokaisessa rippikoulussa vietettäisiin kasvisruokapäivää? Entä jos jokaisessa rippikoulussa toteutuisi retki luonnon helmaan?

Säilyäkseen luontosuhde tarvitsee määrätietoista toimintaa arkihuolien ja koneellistuneen maailman keskellä. Jokaisen on hyvä käydä myös avaran, rakentamattoman luonnon keskellä. Sen monimuotoisuus tarjoaa elämysten ja seikkailujen oppimisympäristön.

Seurakunnan toiminta on ennenkin tuonut nuoren lähelle luontoa ja sen herättämiä kokemuksia. Jo lähiluonnossa liikkuminen, toimiminen ja kokeminen arjen keskellä lisäävät luonnon arvostusta. Joillekin luontokokemus on nautinto, toisissa se herättää halun toimia luonnon suojelemiseksi.

ENTÄ JOS

- ... kirkko profiloituisi ekologisena vastuunkantajana ja esimerkkinä voimakkaammin myös ulospäin?
- ... ekotekojen kirkko kokoaisi yhteen nuoria ja nuoria aikuisia tarjoten heille mahdollisuuksia elää kristittyinä – luomakunnan varjelijoina?
- ... seurakunta olisi paikkakunnalla se taho, joka innostaa koko kaupunkia iskemään sormet multaan tai metsäretkelle?

Kuva: Jaakko Kaartinen-Koutaniemi.

NUORISOTYÖ TOIMINTAYMPÄRISTÖN MUUTOSTEN KESKELLÄ

Nuorison parissa tehtävä työ joutuu reagoimaan toimintaympäristönsä muutoksiin. Nuoret muuttuvat, elämänpiirit muuttuvat. Toisaalta seurakuntien omat työn tekemisen edellytykset muuttuvat: resurssit pienenevät, mutta toisaalta muun muassa verkko ja paremmat valmiudet kansainvälisyyteen avaavat ikkunoita maailmalle aivan uusilla tavoilla.

Nykynuorten sukupolvien elämää luonnehtivat moniarvoistumisen, polarisoitumisen ja atomisaation kehityskulut. Maaseudulla ja kaupungissa kehitys kuitenkin kulkee eri vauhtia, ja eri ympäristöt omine murroksineen synnyttävät omia paikallisia haasteita.

Monissa seurakunnissa on jo ehditty ottaa uusia askelia, joita toisissa vasta haetaan. Seurakunnat ovat eri kohdilla muutoksen aikajanaa, esimerkiksi suhteessaan työalattomuuden todellisuuteen. Eivätkä kehittämishaasteet poistu, vaikka kasvatuksen työtä seurakunnassa tekisi laajojen tiimien sijasta vain yksi työntekijä: valita pitää silloinkin, mihin keskitytään, mitä linjataan, miten toimintoja kehitetään.

Muutokset koskettavat kaikkia. On parasta, jos ne osataan nähdä mahdollisuuksina.

Kosketuspinnalla – tytöt, pojat ja nuoret

- Työntekijöiden kokemus on, että perinteiset kokoavan toiminnan muodot eivät tavoita 10–14-vuotiaita.
- Lasten ja nuorten toiminta on koko seurakunnan kasvatuksen työssä toimivien yhteinen haaste.

Sami Ritokosken tutkimuksessa »Työ, jolla on tulevaisuus» (2010) valotetaan kouluikäisten parissa tehtävän työn nykytilaa ja työalan haasteita.

Ritokosken tutkimustaan varten haastatteleminen työntekijöiden mielestä haasteita on erityisesti 11–14-vuotiaiden sekä niin sanottujen erityistä tukea tarvitsevien lasten kohtaamisessa. Paikalliset erityishaasteet liittyvät väestön syntyvyyteen, muuttoliikkeeseen, maantieteellisiin etäisyyksiin ja jopa jonkin herätysliikkeen vaikutukseen.

Kirkon julkaisemien nelivuotiskertomusten mukaan varhaisnuorisotyön kerhojen osallistujamäärät ovat laskeneet merkittävästi vuosina 2000–2007. Perinteinen kokoava toiminta on ollut laskusuunnassa vuosikymmenet. Laskun selitetään suurelta osin johtuvan ikäluokkien pienenemisestä, mutta se ei selitä sitä kokonaan. Mitä on tapahtunut?

Tutkimusten mukaan murrosikä on viime vuosikymmeninä aikaistunut. Se saattaa alkaa jopa kymmenvuotiaana. Fyysisiä muutoksia suurempia ovat psyykkiset. Murrosiän mukanaan tuomat kysymykset ovat aikaistuneet.

Tutkija Sari Näre on tutkinut visuaalista häirintää, jolle lapset liian varhain altistuvat. Seksuaalisuuden liittäminen mainontaan ja ihmistä välineellistävä kulttuuri vaikuttavat tapaan hahmottaa omaa sukupuolta ja ihmisten välisiä suhteita. Tytöt kokevat ulkonäköpaineita jo 10–12-vuotiaina, eivätkä ne ole pojillekaan vieraita. Pää ja keho eivät kehity samaa tahtia.

Kasvuun ja kehitykseen liittyvät kysymykset ovat ajankohtaisia entistä nuoremmilla lapsilla. Ne eivät välttämättä tule vastaan pelkästään nuorisotyössä, vaan ne on huomioitava aiemmin.

10–14-VUOTIAAT JA JÄRJESTETYN TOIMINNAN ONGELMA

Sami Myllyniemen Aika vapaalla – Nuorten vapaa-aikatutkimuksessa 2009 haasteltiin puhelimitse tuhattakahtasataa 10–29-vuotiaista. Tutkimuksessa pyrittiin muun muassa selvittämään, mitä lapset ja nuoret odottavat vapaa-ajalta, miltä erilaiset tavat käyttää aikaa tuntuvat ja miten he itse aikaansa kuluttavat.

Tutkimus on tuloksiltaan merkittävä seurakunnan toiminnan kehittämiseksi 10-vuotiaiden ja sitä vanhempien lasten ja nuorten kohdalla.

10–14-vuotiailla on kaikista vastaajaryhmistä eniten hyviä ystäviä. He ovat puhe- tai nettiyhteydessä sekä myös tapaavat ystäviään useimmin ja pitävät perheen kanssa vietettyä aikaa tärkeänä.

Eniten »omaa aikaa» on yksin ja kavereiden kanssa vietetty. Järjestötoiminnassa vietetty aika on nuorten mielestä huomattavasti vähemmän omaa aikaa. Kaikkein vähiten omaksi ajaksi koetaan koulu, opiskelu ja varsinkin työ.

Myllyniemen tutkimukseen osallistuneista enemmistö harrastuksettomista on alle 15-vuotiaita. Peräti 28 prosenttia heistä on ilman yhtään vapaa-ajan harrastusta. Suurella osalla 10–14-vuotiaista on niin paljon vapaa-aikaa, etteivät tiedä, mitä sillä tekisivät.

Tutkimuksen mukaan alle 15-vuotiaat ovat aktiivisia liikkuja. Liikunnan ohella 10–14-vuotiaat ovat myös erityisen aktiivisia kulttuuriharrastuksissa. Aktiivisesta harrastamisesta huolimatta tiedetään, että ikäryhmässä monen tytön ja pojan vakiintunut harrastustoiminta päättyy. Uusien harrastusten löytäminen saattaa olla vaikeaa. 10–14-vuotiaat ovat myös pääosin liian nuoria nuorisotyön palveluiden käyttäjiksi. Ikäryhmästä on vaarana muodostua väliinpuotoajaryhmä.

KOKO KASVATUSTYÖN YHTEINEN IKÄRYHMÄHAASTE

Myllyniemen tutkimuksen mukaan muiden kuin liikuntajärjestöjen jäsenkehitys on ollut tasaisesti laskeva. Perinteisen pitkäjänteisen ja ideologiaan sitoutuvan osallistumisen rinnalle näyttää vahvistuvan »hengailu-» ja lyhytaikaisiin projekteihin osallistumisen kulttuuri.

Myllyniemen arvion mukaan toiminnan kokonaisvaltaisuudella voi olla vaikutusta kiinnittymiseen. Partiossa ja seurakunnan toiminnassa mukana olevat nuoret suhtautuvat niiden jäsenyyksiin selvästi muita myönteisemmin. Kokoavan toiminnan suunnittelua ajatellen merkittävä tieto on, että 10–14-vuotiaat suhtautuvat negatiivisimmin koulun tiloissa toteutettavaan harrastustoimintaan ja vapaa-ajan viettoon.

Jos kerhotoiminta ei tunnu tämänikäisistä houkuttelevalta, olisiko syytä kysyä heiltä, kehitetäänkö muuta toimintaa vai heitä kiinnostavia kerhoja?

Millaista 10–14-vuotiaiden kohtaamisen uudelleen ajattelua nuorisotyön puolella kaivattaisiin? On koko kirkon kasvatustyötä koskeva kysymys, miten heidän seurakuntayhteytensä toteutuu.

Nuoret aikuiset

- Kokonaiset ikäluokat häviävät isosiän jälkeen seurakunnasta
- Nuorten aikuisten tavoittaminen ei onnistu vain nuorisotyön voimin
- Työtä voidaan kehittää vain kuulemalla ikäryhmän eri sirpaleita – yhtä nuorten aikuisten joukkoa ei ole olemassa

Seurakunnilla on tarjolla hyvin vähän toimintaa ja malleja niiden nuorten tavoittamiseksi, jotka ovat ohittaneet rippikouluiän ja isostoiminnan. Voidaan sanoa, että rippikouluiässä seurakunnan toimintaan osallistuu kokonainen ikäluokka, ja muutamaa vuotta myöhemmin huomattava osa siitä eroaa kirkosta.

Vaikuttaa siltä, ettei nuorisotyössä onnistuta kasvattamaan nuorten aikuisten valmiuksia toimia seurakuntalaisena. Kuitenkin nuorisotyötä olisi välttämättä tehtävä

Kuva: Hannu Keränen.

siinä hengessä, että se tuottaa tuloksia nimenomaan toimivana nuorten aikuisten työnä: vuoden 2013 rippikoulut ovat vuoden 2023 nuorten aikuisten työtä.

Jäsenyyden, eli kirkon toimintaedellytysten kannalta nuoret aikuiset ovat kirkon ehdoton avainryhmä. Näkyykö se seurakuntatyön kohdentamisessa ja resursoinnissa? Näkyykö nuorisotyön huomattava painottuminen rippikoulutyöhön ja isostoimintaan juuri niissä ongelmissa, joita nuorten aikuisten tavoittamisessa koetaan?

Rippikoulu ja isostoiminta eivät tätä nykyä ole vain yksi osa nuoren seurakunnan toimintaa. Ne ovat nielaisseet paljon enemmän. Seurakunnissa nuoret aikuiset ovat samalla usein kuitenkin jääneet nuorisotyön haasteeksi.

Nuorten aikuisten seurakuntalaisuuden tukeminen ei onnistu, jos se jää yhden työalan varaan. Ideoita ja toteutuksia pitää etsiä ennakkoluulottomasti yli työalarajojen.

Työn kehittämiseen tarvitaan kuuntelemista ja paikallistamista. Millaisia eri joukkoja ikäryhmässä on, erilaisine arvostuksineen ja odotuksineen?

Etsivässä ja tavoittavassa työssä on paljon mahdollisuuksia kohdata ja palvella monia nuoria aikuisia ja osoittaa, että he ovat seurakunnalle arvokkaita. Olisiko myös ekologisella ja oikeudenmukaisuutta ja solidaarisuutta korostavalla kirkolla kiinnostavaa sanottavaa, jota parikymppiset kuulisivat?

Seurakunnissa tämän ikäryhmän kanssa on tähän mennessä onnistuttu niin heikosti, että kaikenlaiset keinot ovat parempia kuin entiset. Ja kaikkea sellaista, mikä jossain seurakunnassa on saatu onnistumaan, kannattaa kokeilla muuallakin.

Kansainvälisyys

- Mahdollisuuksia kansainväliseen toimintaa on kirkon piirissä paljon
- Kansainväliselle ja moniarvoiselle sukupolvelle askel ekumeniaan ei ole pitkä

Kansainvälistyminen on yksi suurimmista nuorisotyöhön tulevaisuuden muutostekijöistä. Z-sukupolvi on jo lähtökohtaisesti monikulttuurisempi, kansainvälisempi ja moniarvoisempi kuin edeltävät sukupolvet.

Myös Kristuksen maailmanlaajuinen kirkko avautuu maamme rajojen ulkopuolella runsaana ja rikkaana.

Joillain seurakunnilla on toiminnallisia yhteyksiä, nuoriso- ja työntekijävaihtoa ystävyysseurakuntien kanssa. Toiset käyvät Taizessa. Joillakin on kummilapsia eri puolilla maailmaa.

Kirkko ja sen piirissä toimivat järjestöt lähettävät nuoria ja nuoria aikuisia kirkkojen väliin kokouksiin, seminaareihin ja leireille. Suomen ekumeenisen neuvoston nuorisojaosto järjestää koulutuksia ja tapahtumia ekumeniasta kiinnostuneille.

Mahdollisuuksia kansainväliseen nuorisotyöhön on paljon. Pitäisikö kysyä nuorilta itseltään, mitä tehtäisiin?

Voidaksemme toteuttaa näkyä osallisuudesta ja välittämisestä monimuotoistuvassa Suomessa on ryhdyttävä rakentamaan Vieraanvaraisuuden kirkkoa. Kun etsimme tapoja tehdä seurakuntaelämästä kaikille ja kaikenlaisille ihmisille kotoista, huomaamme, että koko maailma on kotimme.

Nuorisotyö maakunnissa ja kaupungeissa

- Työn järjestämisessä pienillä ja suurilla paikkakunnilla kohdataan erilaisia haasteita
- Maaseudulla rakennemuutos ja kaupungeissa jatkuvan muuttoliikkeen ohentama yhteisöllisyys muokkaavat toimintaympäristöä

Seurakuntien nuorisotyöstä voidaan puhua vain toimintaympäristön todellisuudesta käsin. Alueelliset ja maantieteelliset erot ovat Suomessa suuria. Samoin vaihtelevat toiminnan tarpeet.

Pienillä paikkakunnilla ja maaseudulla toimintakulttuuri on erilaista kuin kaupungeissa. Pikkukaupungeissa toimintakulttuuri poikkeaa suurista kaupungeista, niiden haasteista ja kysymyksistä.

Väestön keskittyminen suuriin kaupunkeihin kuitenkin sävyttää myös maakunnissa tehtävää nuorisotyötä. Kotiseudulla luodaan lapsuudessa ja nuoruudessa juuret ja traditiot, mutta niistä irtaudutaan varhain. Nuoret lähtevät opiskelemaan toiselle paikkakunnalle ja harvat palaavat.

Laajat maantieteelliset alueet asettavat maakuntien työlle pitkien välimatkojen rajoja. Kun ihmiset asuvat kaukana toisistaan, osallistujia on toiminnassa vähän ja resurssien kohdentaminen nousee esiin. Seurakunnat kuitenkin pyrkivät säilyttämään toimintansa monipuolista ja tukevat seurakuntalaisten yhteisöllisyyttä.

Rakennemuutokset, erilaiset yhdistymiset ja kuntaliitokset lyövät yhteen maaseutuseurakuntia ja erilaiset toimintakulttuurit päätyvät yhteiselle pöydälle. Muutosten keskellä saadaan etsiä yhteistä näkyä ja tapaa toimia. Nuorten ja työntekijöiden vuoropuhelu, yhteinen suunnittelu ja aktiivisuus edistävät oikeaa toiminnan ja resurssien kohdentumista.

KAUPUNGEISSA LUODATAAN YHTEISÖLLISYYDEN MAHDOLLISUUKSIA

Kaupungeissa haasteita luo heikko yhteisöllisyys, jossa ihmiset elävät toisilleen vieraina, sekä vähenevä uskonnollisuus. Yhteisöllisyyteen kaipaava kirkko ei helposti löydä yhtymäkohtaa itsenäisyyttä ja yksilöllisyyttä korostavaan kaupunkimaiseen elämäntyyliin. Kaupungissa vallitseva yhteisöllisyys voi myös olla niin erilaista, ettei sitä seurakunnissa tunnusteta tai osata hyödyntää.

Kaupungit tarjoavat lapsille ja nuorille loputtomasti palveluita ja mahdollisuuksia harrastaa, toimia, toteuttaa itseään ja kuulua johonkin. Kirkko ei kaupungissa suoraan kilpaile muiden toimijoiden kanssa, vaan rakentaa toimintansa kaiken keskelle ja yrittää tavoittaa nuoria jäseniään monipuolisesti.

Menneinä vuosikymmeninä kirkon olemassaoloa perusteltiin sen moraalia vahvistavalla vaikutuksella. Tulevaisuudessa kirkko voi löytää perusteita juuri yhteisöllisyydestä: seurakunnan lisäksi ei ole juuri mitään muuta toimijaa, joka voisi koota käytännössä kaikki paikkakunnan nuoret yhteen.

Kaiken tarjonnan paljous luo seurakunnalle haasteen erottua edukseen, mutta se tarkoittaa myös yhteistyömahdollisuuksien ja dialogin runsautta.

Seurakunnan nuoret ja työntekijät vaikuttajina

- Osallistuminen yhteiskunnalliseen keskusteluun
- Toimiminen verkostoissa: kunnan ja seurakunnan yhteistyön vahvistaminen
- Nuorten äänen saaminen kuuluviin seurakunnan päätöksenteossa
- Vaikuttaminen nuoren hyvinvoinnin puolesta syrjäytymisen ehkäisemiseksi: LANUKE, nuorisotyöntekijän ydinosamiskuvaus ja muut prosessit

LAPSI- JA NUORISOPOLITIIKAN KEHITTÄMISOHJELMA

Osallistuminen yhteiskunnalliseen keskusteluun on tärkeää yhtenäisten tavoitteiden saavuttamiseksi ja vuoropuhelun ylläpitämiseksi. Valtakunnallisen lapsi- ja nuorisopolitiikan kehittämisohjelma (LANUKE, <http://www.minedu.fi/OPM/Julkaisut/>) tuotetaan laajassa yhteistyöverkostossa, jossa kirkkokin on mukana.

Lapsi- ja nuorisopolitiikan kehittämisohjelma sisältää kuntien ja eri toimijoiden painopisteitä ohjaavia ajankohtaisia tavoitteita neljäksi vuodeksi kerrallaan. Se antaa mahdollisuuden resurssien kohdentamiseen ja toiminnan suuntaamiseen ajankohtaisiin kysymyksiin paikallisella tasolla.

Vuosien 2012–2015 ohjelman strategiset tavoitteet liittyvät nuoren hyvinvoinnin, yhdenvertaisuuden, osallisuuden ja syrjäytymisen ennaltaehkäisyyn edistämiseen.

NUORISOTYÖNTEKIJÄN YDINOSAAMINEN

Kirkossa nuorisotyöntekijän ydinosamisessa nousee esiin yhteisöllinen ja yhteiskunnallinen osaaminen niin lastensuojelun, verkostotyön, vaikuttamisen kuin ekologiainkin näkökulmista.

Myös koulutuksessa huomioidaan vahvasti yhteisöllinen kasvatustyö, joka haastaa yhteistyöhön kaikkien lasten ja nuorten kanssa toimivien tahojen kanssa. <http://sakasti.evl.fi>

Kasteen perusteella alle 18-vuotiaat ovat kirkossa seurakunnan täysivaltaisia jäseniä. Lapsi- ja nuoriystävällisessä kirkossa heitä kuullaan ja heidän tarpeensa otetaan todesta. Lapsivaikutusten arviointi, lapsiystävällinen kriteeristö ja lapsiasiahenkilö ovat välineitä, joilla voidaan edistää lapsen ja nuoren etua seurakunnassa.

YK:n lapsen oikeuksien sopimus velvoittaa myös seurakuntia takaamaan lapselle mahdollisuuden tuoda näkemyksensä esiin, tulla huomioduksi päätöksenteossa kehitystasonsa erityistarpeiden mukaisesti ja mahdollistaa osallistuminen ja osallisuus erilaisissa lapsen hyvää edistävissä toiminnoissa.

Lapsivaikutusten arviointi on yksi väline tarkastella lasten, nuorten ja perheiden hyvinvointiin vaikuttavia tekijöitä. Arviointia käyttävä yhteisö huomioi jatkuvasti lapsen edun toiminnassaan ja päätöksenteossa. Lapsiystävällinen kriteeristö antaa myös seurakunnan toimintaan välineen tarkastella lapsen edun toteutumista toiminnassa ja päätöksenteossa. Kriteeristön avulla voidaan kysyä ja selvittää, ovatko lapset ja nuoret tulleet nähdyiksi ja kuulluiksi.

Ikääntyvässä kirkossa on tärkeää nostaa lapset ja nuoret esiin. Kaikkea toimintaa ja sen vaikutuksia on tarkasteltava lapsen etujen, terveyden, ihmissuhteiden, asumisen, liikkumisen, arjen sujumisen, osallistumisen ja tasa-arvon näkökulmista.

Seurakuntia kannustetaan valitsemaan henkilöstöstä ja luottamushenkilöistä lapsiasiahenkilöt, joiden tehtävänä on arvioida seurakunnan toimintaa ja päätöksentekoa alle 18-vuotiaiden edun näkökulmasta.

NUORI TARVITSEE DIALOGIA

Nuoren vaikuttajuus vahvistuu dialogissa. Dialogisessa vuorovaikutuksessa aikuisen kanssa opitaan ymmärtämään, oivaltamaan ja tiedostamaan paremmin. Myös itse-tuntemus ja omanarvontunto kehittyvät, kun aikuinen kohtaa ja hyväksyy nuoren tasa-arvoisena ja on kiinnostunut hänen ajatuksistaan.

Keskustelu ja tilannekohtainen arviointi ovat välttämättömiä välineitä nuoren vaikuttamisosallisuuden edistämiseksi. Jos ei ole tilaa keskustelulle, osallisuutta ja sitoutumista ei voi syntyä.

Aikuis- ja työntekijäkeskeinen suunnittelu- ja kehittämistoiminta ovat nuoren osallisuuden merkittävät hidaste ja este. Vastaavasti työntekijän rooli vaikuttamisosallisuuden ohjaavana sillanrakentajana ja tulkkina voi olla merkittävä.

Työote, jossa asetetaan nuorten äänenkannattajaksi ja tienraivaajaksi, mahdollistaa aikuisten ja nuorten maailmojen lähentymisen ja avaa mahdollisuuksia nuorten vaikuttajuuteen kirkossa.

Seurakunnissa tuleekin etsiä omia mielekkäitä tapoja saada nuoren ääni kuuluviin toiminnassa ja päätöksenteossa. Nuorena saadut vaikuttamiskokemukset ovat ratkaisevan tärkeitä seurakunnan jäsenyyden kannalta.

16-vuotiaiden äänioikeus seurakuntavaaleissa edisti suoraan nuorten vaikuttamisosallisuutta. 18-vuotiaat nuoret voivat itse asettua ehdokkaaksi vaaleissa, mutta jo nuorempana voidaan vaikuttaa itse päätöksentekoon: 15 nuorta äänioikeutettua voi yhdessä tehdä aloitteen hiippakuntavaltuustolle.

Muitakin teitä vaikuttajuuteen on pidettävä avoimena nuorille. Erilaiset kuulemisjärjestelyt ja nuorten kannanottojen kerääminen luovat osallisuutta. Työntekijöiden

ja luottamushenkilöiden avoin ja kannustava asenne nuorten mielipiteitä kohtaan luo kokemuksen arvostuksesta ja kunnioituksesta.

Nuorten kuulemisen vahvistamiseksi toimitaan aktiivisesti eri tavoin ja eri tavoilla. Nuoret ovat saaneet ilmaista mielipiteensä kirkosta ja seurakunnasta muun muassa vuonna 2004 tehdyssä Kirkko 2015 -julkilausumassa. Vuonna 2011 kirkolliskokous hyväksyi aloitteen lasten ja nuorten kuulemisen ja osallisuuden vahvistamiseksi kirkossa.

VAIKUTTAMISTA VERKOSTOISSA NUORTEN HYVÄKSI

Kirkossa ei voida toimia sisäänpäin kääntyen, erillään muista toimijoista, vaan laajalaisesti yhteistyössä. Verkostojen tuomaa rikkautta on myös nuorten liikkuvuus ja toiminnan tasapuolinen mahdollistaminen. Jotta laaja yhteistyö ja nuorten osallistumisen helppous olisi mahdollista, rakenteiden rajat on pidettävä matalina.

Seurakunnan työntekijä toimii erilaisissa verkostoissa aktiivisesti, vaikuttaa paikallisiin asioihin omalta paikaltaan ja on mukana kirkon kasvatuksen ja nuorisotyön asiantuntijana.

Verkostojen kirjo on moninainen ja nousee aina paikallisista tarpeista. Moniammatillisten verkostojen lisäksi seurakunnan työntekijälle ja nuorelle itselleen voi löytyä paikka myös paikallisissa nuorisovaltuustoissa tai muissa vaikuttamisverkostoissa.

Sosiaalinen media nuorisotyön toimintaympäristönä

- Mitä viestintä tänä päivänä on? Kuinka kertoa nuorille seurakunnasta ja kutsua mukaan toimimaan ja vaikuttamaan?
- Millä välineillä ja millaisella osaamisella viestintää tehdään? Miten saan viestini perille tässä infotulvassa? Mitä tarkoittaa kohderyhmäviestintä kun kyseessä on nuoret? Mitä ja miten pitäisi viestiä yhteistyökumppaneille ja vanhemmille vai pitääkö?
- Kysy suoraan nuorelta: mitä ja miten viestitään?

Koko viestinnän kenttä on viimeisten vuosien ajan ollut melkoisen myllerryksen kourissa. Yhteinen nimittäjä muutokselle ja murrokselle on verkkoviestintä ja sosiaalinen media.

Erilaiset verkkoteknologiat ja niihin liittyvä yhteisöllinen verkostoituminen ovat muotoutuneet keskeiseksi osaksi ihmisten elämää. Tällä hetkellä jo yli 2 miljoonaa suomalaista käyttää Facebookia. Kolme neljäsosaa 15–74-vuotiaista suomalaisista käyttää säännöllisesti internetiä. Nuoremista ikäluokista tietokonetta, internetiä ja matkapuhelinta käyttää lähes jokainen.

Netti on nuorille hyvin sosiaalinen paikka. Yhä useammalla lapsella ja nuorella on nettiyhteys kännykässään. Facebook on monen nuoren pääasiallinen viestintäväline.

Sosiaaliset suhteet ovat aktiivisesti läsnä verkossa. Nuorille sosiaalinen media ei ole mikään virtuaalinen tila, jossa tavataan tuntemattomia, vaan se kietoutuu tiiviisti »tosielämään».

Kuilu kirkon toimintaympäristön ja nuorten arkisen viestintäympäristön välillä ei saisi kasvaa liian suureksi. Kirkon on oltava somessa – siellä missä nuoretkin ovat.

NUORET OVAT PARHAITA ASiantuntijoita

Nykynuoret ovat kasvaneet aivan eri maailmaan kuin vanhemmat sukupolvet. Hei-

dän tapansa katsoa ja mieltää asioita on toisenlainen kuin keski-ikäisillä. Siksi nuorille suunnattuja palveluja ja viestintää on suunniteltava nuorten kanssa. Heiltä pitää kysyä, mitä ja miten. Lapset ja nuoret kasvavat elämysyhteiskunnassa, jonka keskiössä ovat palvelut, mielikuvat ja elämykset. Heille viestittäessä on hyvä lähteä kysymyksestä, millaisia palveluita ja elämyksiä kirkko voi tarjota nuorille?

Viestinnän yhtenä ongelmana on, ettei sen toteuttamisessa osata ottaa käyttäjiä riittävän hyvin huomioon. Kirkon viestinnän sidosryhmäkirjo on laaja. Samasta asiasta on kerrottava eri tavoin ja eri välineillä riippuen siitä, kenelle viestin halutaan menevän perille. Esimerkiksi yhteistyökumppaneille ja nuorten vanhemmille perinteisemmät tavat viestiä voivat toimia paremmin kuin esimerkiksi sosiaalinen media.

Verkkoviestinnän voimakkaan kehittymisen myötä perinteiset viestintäkeinot joutuvat uudelleenarvioitaviksi. Mikä toimi vielä muutama vuosi sitten, ei välttämättä toimi enää. Toisaalta verkko ei tänäänkään ole ainoa väline välittää tietoa. Myös perinteisiä tiedottamisen muotoja tarvitaan.

Osa nuoristakaan ei ole aktiivisia verkonkäyttäjiä, ja osa on erilaisista syistä syrjäytynyt viestintäteknologian käytöstä. Seurakunnan nuorisotyön verkkoviestintä ja -yhteisöt eivät saa syventää tällaisia kuiluja. Päinvastoin, nuorisotyössä voitaisiin harvita, millaisia resursseja mediatasa-arvon tukemiseen voitaisiin käyttää.

Resurssit

- Nuorisotyön nykyresurssien jatkuvuuteen ei voi luottaa.
- Yhteisellä kasvatuksen strategialla voidaan perustella resurssien tarvetta.

Nuorisotyötä on pääsääntöisesti totuttu tekemään vähintäänkin kohtuullisilla resursseilla. Seurakuntien budjeteissa noin kolmasosa rahoista kohdentuu kasvatuksen sektorille. Tällainen jako ei ole tulevaisuudessa itsestäänselvyys.

Resurssien vähentyessä nuorisotyön ongelmana ei ole niinkään työntekijäjoukon eläköityminen vaan vaihtuvuus. Nuorisotyöntekijän virkoja tulee avoimiksi useammin kuin muita seurakunnan virkoja. Kun avoin virka on pöydällä, se näyttää helpolta säästökohteelta. Henkilöstöratkaisuissa nuorisotyö saattaa syyttää suotta jäädä häviäjäksi, jos henkilöstöratkaisuja ei tehdä toiminnan perusteista käsin.

Nuorisotyön resurssikeskustelut täytyykin käydä siellä, missä päätöksiä tehdään. Ja ellei seurakunnalla ei ole selkeää kasvatuksen strategiaa, perustelut resurssien jaolle, lisäyksille ja leikkauksille jäävät usein irrallisiksi.

Jos kasvatusta sen sijaan kyetään katsomaan kokonaisuutena, resurssin heikentäminen yksittäiseltä ikäryhmältä tuntuu vähemmän houkuttelevalta ratkaisulta. Pitäisikö kasvatusta kokonaisuudessaan tarkastellakin seurakunnan yhteisen pöydän ääressä?

Kuva: Sinikka Ojala.

Päämäärä: Tasapainoa etsimässä

- Taloudelliset realiteetit pakottavat koko yhteiskunnan etsimään keinoja selvitä tehtävistään pienenevillä resursseilla mahdollisimman kattavasti ja hyvin. Samoin on nuorisotyössä.
- Resurssien kaventuessa joudumme miettimään, mikä seurakunnalle on keskeisintä siinä työssä, jota nuorten parissa tehdään. Miten nuorisotyössä toteutuvat kirkon eri perustehtävät?
- Enää ei voi perustaa virkaa tai projektia taklaamaan uutta haastetta. Ei voida ottaa uutta vastaan luopumatta ensin jostain vanhasta. On pysähdyttävä perustehtävän äärelle ja kysyttävä, mikä on välttämätöntä, mikä luovuttamattominta.
- Kuinka voimme vastata haasteisiin tarttumalla uusiin mahdollisuuksiin?

Koska toimintaympäristö on liikkeessä, nuorisotyökin on jatkuvassa liikkeessä ja etsii aina uutta tasapainoa. Nuorisotyön tasapaino ei ole pysähtymistä, vaan liikettä.

Tasapainoisessa nuorisotyössä ovat painotuksista huolimatta läsnä kaikki kirkon perustehtävät – eivät välttämättä yhtä vahvoina tai samanaikaisina, mutta kuitenkin läsnä.

Löytyykö NSV:n lauluista vain Jumalan rakkaus – entä armo, osallisuus ja yhteys? Miten puhumme, rukoilemme, laulamme? Mahtuuko Pyhä kolminaisuus mukaan? »Tulkoon teidän kaikkien osaksi Herran Jeesuksen Kristuksen armo, Jumalan rakkaus ja Pyhän Hengen yhteys!» (2. Kor. 13:13)

Elämä, usko, rukous ja seurakuntayhteys ovat neljä tärkeää sanaa nuorisotyön keskiössä. Niitä ei voi irrottaa toisistaan. Nuori elää niitä todeksi etsimällä, kyselemällä, kokemalla.

Nuorilähtöisyys vai työntekijälähtöisyys? Siellä missä nuorisotyö voi hyvin, on kuultu nuoria – osallisuuteen liittyy kuulluksi tulemisen kokemus. Joskus voi tulla valmiiseen pöytään, mutta yhdessä tekeminen antaa kokemuksen siitä, että minulla on tehtävä ja minua tarvitaan. Joskus tarvitaan työntekijöitä, mutta aina tarvitaan työn mahdollistajia.

Erityisesti isosvalinnat kertovat nuorille, millaista ihmiskäsitystä seurakunnan nuorisotyö vaalii: sallitaanko keskeneräisyyttä, heikompa uskoa, kyselijää tai kyseenalaistajaa? näillä valinnoilla kerrotaan rippikoululaisille, millainen tulee olla isoseksiksi kelvataksaan – kelvataksaan seurakuntaan. Hyvä ryhmä rakentuu kuin hyvä jalkapallojoukkue: siinä on monenlaisia ihmisiä, joista kukaan ei ole korvattavissa kenellä tahansa. Yksitoista maailman parasta maalintekijää eivät ole maailman paras joukkue.

Kirkko keskellä elämää? Kirkon nuorisotyö on siellä, missä nuoret ovat: kivijalassa, netissä, kadulla, kodissa, koulussa, oppilaitoksessa, järjestöissä.

Kokoontuva työ, pienryhmätoiminta vai yksilötyö? Nuori tarvitsee kasvaakseen toisia ihmisiä ja vuorovaikutusta. Joku viihtyy osana isompaa ryhmää, joku tuntee olonsa turvallisiksi pienessä tutussa joukossa, mutta jokainen ansaitsee tulla huomioituksi omana persoonanaan.

Ennaltaehkäisevä ja korjaava työ: toiminnallamme pyrimme siihen, että nuori ei ajautuisi elämässään vaikeuksiin tai jos ajautuisikin, löytäisi rinnaltaan aikuisen, joka tukee vaikeissa elämäntilanteissa. Kirkon tulee pitää huolta myös niistä nuorista, jotka tarvitsevat elämäänsä erityistä tukea, ja kohdistaa katseensa erityistä tukea tarvitseviin yksilöihin ja ryhmiin.

Verkostot ja seurakunnan nuorisotyö: nuorten hyväksi toimivien tulee saada aikaan yhteinen näky. Mihin arvoihin sitoudumme, kun edistämme nuorten hyvää? Emme voi katsoa vain sisäänpäin. Vaikka teemmekin työtämme omasta missiostamme käsin kirkkolain alla, me teemme julkisoikeudellisena, verovarvoja nauttivana toimijana työtä virkavastuulla osana yhteiskuntaa.

SUOMEN EV.LUT. KIRKKO

ISBN 978-951-789-412-8 (nid.)
ISBN 978-951-789-413-5 (pdf)
ISSN 1237-279X

Suomen ev.lut. kirkon
kirkkohallituksen
julkaisuja 2012:6